

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра фінансових технологій і підприємництва

Кириченко Анастасія Валеріївна

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Управління активами підприємства
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Студентки Кириченко Анастасії Валеріївни

групи ФС.мз-01с/1

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Кириченко А. В.

Керівник: к.е.н., доцент _____

Пігуль Н. Г.

Суми – 2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи магістра

на тему:

«Управління активами підприємства»

Кириченко Анастасії Валеріївни

На сьогоднішній день фінансова стійкість і стійке фінансове становище є основними показниками, що характеризують підприємство як таке, що ефективно функціонує в умовах ринкової економіки. Як правило, на рівень фінансового стану впливає характер і якість майна, яким володіє суб'єкт господарювання, обсяг доходів, що отримується на вкладений в активи капітал, а також раціональність використання майнового потенціалу в умовах обмеженості фінансових ресурсів. Отже, щоб фінансовий менеджмент для підприємства був ефективний, потрібно чітко розуміти сутність активів підприємства. Крім цього важливо мати уявлення про те, як активи рухаються на підприємстві, інакше кажучи, як здійснюється їх кругообіг. Все це дозволить об'єктивно та обґрунтовано підійти до процесу формування та здійснення політики управління активами, що безпосередньо позначиться на фінансовому стані суб'єкта господарювання, його становищі на ринку, кредитоспроможності та конкурентоспроможності. Таким чином, поглиблене вивчення теоретичних засад, пов'язаних з активами, є досить важливим та актуальним питанням на сьогоднішній день.

Метою кваліфікаційної роботи – дослідження теоретичних основ та практичних аспектів управління активами підприємства та розробка основних напрямів його удосконалення.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ».

Предметом дослідження виступають активи підприємства.

В процесі написання кваліфікаційної роботи були використані наступні методи: загальнонаукові методи (при розгляді теоретичних засад управління активами підприємства), метод абстрагування, логічного узагальнення, аналізу та синтезу (при здійсненні аналізу складу, структури та динаміки активів підприємства), метод порівняння, групування, відносних величин та табличні прийоми (при здійсненні оцінки ефективності управління активами).

Інформаційна база роботи включає в себе: законодавчі акти, що здійснюють регулювання обліку активів підприємств (оборотних і необоротних), праці вітчизняних та закордонних науковців щодо управління активами підприємства та офіційна звітність ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр.

Практичне значення одержаних результатів дипломного дослідження полягає у можливості застосування його основних положень і висновків в процесі розроблення політики управління активами для будь-якого підприємства та здійснення оцінки ефективності такого управління.

Ключові слова: активи, оборотні активи, необоротні активи, управління активами, аналіз активів.

Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 57 сторінках, у тому числі список використаних джерел з 42 найменувань, який розміщено на 4 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 9 рисунків, а також 3 додатки, які розміщені на 7 сторінках.

ЗМІСТ

Вступ	6
1 Теоретичні основи управління активами підприємства	9
1.1 Сутність, склад та структура активів підприємства	9
1.2 Основні засади управління активами підприємства	13
1.3 Особливості оцінки ефективності управління активами суб'єкта господарювання	18
2 Комплексний аналіз стану активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» та удосконалення управління ними	25
2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»	25
2.2 Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»	33
2.3 Основні напрямки удосконалення управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»	46
Висновки	60
Список використаних джерел	64
Додаток А Класифікація активів підприємства	68
Додаток Б Фінансова звітність ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»	70
Додаток В	74

ВСТУП

На сьогоднішній день фінансова стійкість і стійке фінансове становище є основними показниками, що характеризують підприємство як таке, що ефективно функціонує в умовах ринкової економіки. Як правило, на рівень фінансового стану впливає характер і якість майна, яким володіє суб'єкт господарювання, обсяг доходів, що отримується на вкладений в активи капітал, а також раціональність використання майнового потенціалу в умовах обмеженості фінансових ресурсів. Отже, щоб фінансовий менеджмент для підприємства був ефективний, потрібно чітко розуміти сутність активів підприємства. Крім цього важливо мати уявлення про те, як активи рухаються на підприємстві, інакше кажучи, як здійснюється їх кругообіг. Все це дозволить об'єктивно та обґрунтовано підійти до процесу формування та здійснення політики управління активами, що безпосередньо позначиться на фінансовому стані суб'єкта господарювання, його становищі на ринку, кредитоспроможності та конкурентоспроможності. Таким чином, поглиблене вивчення теоретичних питань, пов'язаних з активами, є досить важливим та актуальним питанням на сьогоднішній день.

Важливість і роль управління корпоративними активами відображено в роботах зарубіжних дослідників: Г. Беккера, Д. Белла, Л. Едвінсона, М. Мелоуна та інших. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики управління активами компаній в Україні зробили такі вчені: Л. Є. Доуган, В. С. Загорський, П. Н. Кобзєв, І. А. Леєр, А. В. Мозенков, А. П. Наливайко, В. Д. Немцова, В. В. Пастухов, Н. В. Чебанова, З. Е. Шершнева, та інші. Науковці приділяють значну увагу пошуку ефективних інструментів та механізмів для реалізації стратегічних ідей управління активами підприємств. Однак слід зазначити, що більшість досліджень зосереджені на ефективності управління окремими активами, тоді як ефективність управління визначається складом і

структурою всіх корпоративних активів, якими необхідно управляти в комплексі, і взаємозв'язком між його елементами.

Метою кваліфікаційної роботи – дослідження теоретичних основ та практичних аспектів управління активами підприємства та розробка основних напрямів його удосконалення.

Для реалізації зазначеної мети кваліфікаційної роботи доцільно вирішити наступний перелік завдань:

- дослідити склад та структуру активів підприємства;
- дослідити сутність та завдання управління активами;
- розглянути особливості управління та оцінки ефективності управління активами суб'єкта господарювання;
- провести аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»;
- здійснити аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»;
- здійснити оцінку ефективності управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»;
- розробити пропозиції щодо удосконалення управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ».

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають в процесі управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ».

Предметом дослідження виступають активи підприємства.

В процесі написання кваліфікаційної роботи були використані наступні методи: загальнонаукові методи (при розгляді теоретичних засад управління активами підприємства), метод абстрагування, логічного узагальнення, аналізу та синтезу (при здійсненні аналізу складу, структури та динаміки активів підприємства), метод порівняння, групування, відносних величин та табличні прийоми (при здійсненні оцінки ефективності управління активами).

Інформаційна база роботи включає в себе: законодавчі акти, що здійснюють регулювання обліку активів підприємств (оборотних і необоротних), праці вітчизняних та закордонних науковців щодо управління активами підприємства та офіційна звітність ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність, склад та структура активів підприємства

Активи підприємства складають основу його діяльності, особливо якщо підприємство працює в сфері матеріального виробництва. В умовах економічної нестабільності підприємству потрібно приділяти ще більшу увагу формуванню та управлінню своїми активами. Ефективне корпоративне управління вимагає змін у способі управління активами підприємства. Для кращого розуміння предмету управління доцільно більш детально визначити сутність поняття «активи». В даному контексті особливого значення набувають теоретичні підходи до визначення економічної природи активів як об'єкта управління.

Досить часто поняття активів асоціюється з такими категоріями, як: економічні ресурси, майно, нерухомість, речові права, власність, майновий комплекс та майновий потенціал. У таблиці 1.1 наведено визначення сутності активів, поділене за основними категоріями з якими асоціюється поняття активів.

Таблиця 1.1 – Морфологічний аналіз визначення сутності поняття «активи»

Базова категорія	Визначення	Джерело
Власність	1. Власність фізичної чи юридичної особи, яка має грошову оцінку та приносить при виробничій або комерційній діяльності дохід.	Новіков В. А., Григор'єв В. В. [8]
	2. Власність юридичної особи (підприємства), яка має грошову вартість, підприємство може використати для здійснення підприємницької діяльності	Рижков С. В., Золотогоров В. Г. [11]
	3. Це все що є власністю підприємства та відображено у балансовому звіті	Р. Кох [10]
Майно	1. Сукупність майна та грошових коштів, що належать підприємству, в які вкладено кошти власників, господарів	Райзберг Б. А. Лозовський Л. Ш. [7]
	2. Сукупність належного підприємству власного майна та дебіторських розрахунків	Ів Бернар, Жан-Клод Коллі [12]

Продовження таблиці 1.1

Базова категорія	Визначення	Джерело
	3. Будь-яке майно, що має вартість і належить фізичній або юридичній особі	Грязнова О. О. [9]
	4. Все майно, яким володіє підприємство, та яке відображено у його балансі	Бланк І. А. [2]
Ресурси	1. Контрольовані підприємством економічні ресурси	Бланк І. А. [1]
	2. Ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому	ЗУ «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» [5]
	3. Господарські кошти, які сформовані за рахунок власного та позикового капіталу	Бреславцева Н. А., Ткач В. І., Кузьменко В. А. [3]
Кошти, річ	1. Будь-яка річ, яка має вартість та належить підприємству	Григор'єв В. В., Островкін І. М. [4]
	2. Кошти, в які вкладені фінансові ресурси організації, що мають матеріальну форму, та щодо яких може бути проведена інвентаризація	Ковальов В. В. [6]
	3. Кошти, якими підприємство володіє або яким може користуватися	Д. Блад [4]

Отже, проведений аналіз економічної сутності активів засвідчив, що економісти, визначаючи сутність активів, вказують на їх різні характеристики: право власності на об'єкти активів, грошову оцінку їх вартості, натурально-речовинну форму існування активів, дохідність активів. А також існує ряд визначень, що відображають бухгалтерський підхід до тлумачення активів, що дозволяє зробити висновок про різницю в поняттях активів підприємства та активу бухгалтерського балансу підприємства.

Відповідно до вищезазначеного можна надати наступне визначення активів підприємства – це сукупність контрольованих і керованих підприємством майнових та немайнових ресурсів, які пов'язані з інвестуванням капіталу, що веде до отримання фінансових вигод і відображається у грошовій формі у балансі підприємства.

Склад активів підприємства наведений на рисунку 1.1.

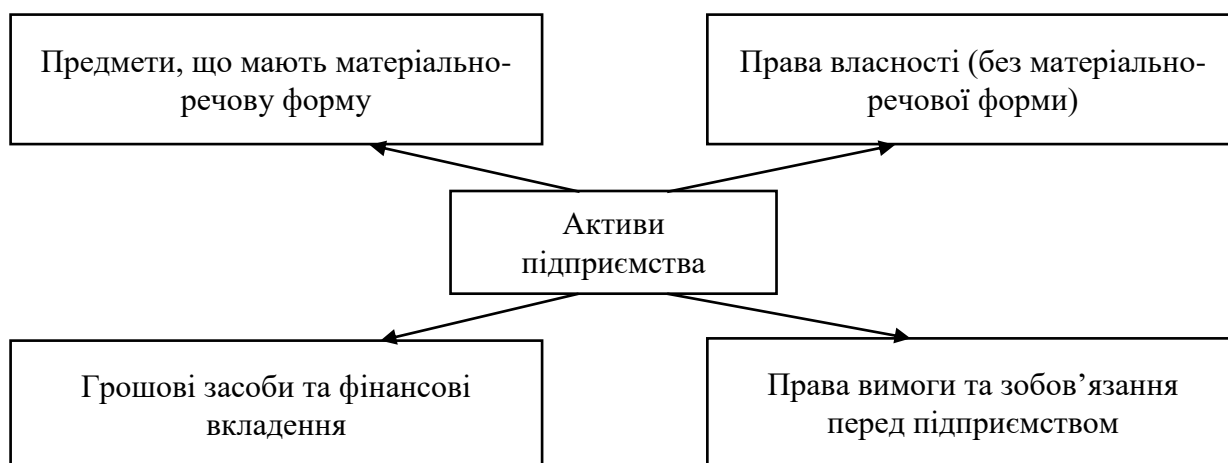

Рисунок 1.1 – Склад активів підприємства

Розглянемо існуючі класифікації активів за різними критеріями. До таких критеріїв відносяться: форма функціонування, вид діяльності, ступінь ліквідності активів, характер участі в господарському процесі, ризик і ціна залучення активів, характер володіння (табл. А.1 додатку А).

Слід зазначити, що до складу господарських активів, крім об'єктів матеріально-речової форми, входять: майнові права (нематеріальні активи), що мають грошову оцінку; фінансові активи; зобов'язання контрагентів перед суб'єктом господарювання; дебіторська заборгованість підприємства, що має грошову оцінку [2].

Відповідно до П(С)БО 2 «Баланс» активи підприємства поділяються на активи оборотні та необоротні. Оборотні активи – це частина активів підприємства, яка міститься в запасах, незавершеному виробництві, грошових коштах та їх еквівалентах, інших фінансових активах. Для оборотних активів характерні наступні ознаки: вони повинні бути авансовані до періоду отримання доходу від реалізації; оборотні активи є ліквідними і тому не споживаються та не витрачаються, але повинні оновлюватися постійно в господарському циклі; попит на оборотні активи залежить насамперед від обсягів господарської діяльності, специфіки їх постачання та умов збуту. Недостатність оборотних активів або, навпаки, їх надлишок негативно позначається на фінансовому становищі підприємства.

Оборотні активи включають: запаси виробничі, незавершене виробництво; дебіторська заборгованість (за товари, роботи, послуги; за розрахунками; інша поточна дебіторська заборгованість), поточні фінансові інвестиції; грошові кошти в національній та іноземній валютах; інші оборотні активи.

Основні засоби (необоротні активи) – це частина активів підприємства, які неодноразово беруть участь у процесі господарської діяльності та переносять свою вартість на готову продукцію через нарахування амортизації.

До необоротних активів належать: нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, інші необоротні активи.

У балансі активи підприємства поділяються на три розділи:

- розділ I – необоротні активи;
- розділ II – оборотні активи;
- розділ III – необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття.

Джерелами фінансування активів суб'єктів господарювання є:

- 1) власний капітал (статутний, резервний та додатковий капітал, нерозподілений прибуток, цільове фінансування);
- 2) позикові кошти (наприклад, довгострокові та короткострокові позики та облігації, кредиторська заборгованість перед постачальниками, бюджетом та позабюджетними фондами, персоналом, засновниками, іншими кредиторами).

Вартість активів підприємства завжди відповідає вартості джерел його (активу) фінансування (так званий принцип рівняння балансу).

З цього можна зробити наступні висновки:

- 1) активи компанії – це всі активи суб'єкта господарювання, які мають грошову оцінку;

2) для адміністративних цілей використовуються різні класифікації корпоративних активів:

– за характером участі у виробничому циклі активи підприємства поділяються на оборотні та необоротні;

– залежно від джерел фінансування активи поділяються на власні та профінансовані за рахунок залучених коштів;

3) наявність актуальної інформації про склад, структуру, кількісний та якісний склад активів, а також походження фінансових активів є важливою основою для:

– оцінки ступеня ліквідності, фінансової стійкості підприємства, його господарської діяльності та прибутковості;

– приймання управлінських рішень.

Для ефективного управління діяльністю компанії потрібна, крім іншого, ефективно налагоджена та функціонуюча система управління активами зі своїми цілями та завданнями, власними інструментами та методами. Розглянемо природу, цілі та завдання управління корпоративними активами в наступному розділі кваліфікаційної роботи.

1.2 Основні засади управління активами підприємства

Система управління активами підприємства – важливий елемент підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки розробка та впровадження раціональних підходів в управлінні активами забезпечують надійну фінансову стійкість, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємств. Необхідно розробляти та впровадити такі підходи до управління активами, які сприяють фінансовій стабільності та зростанню інвестиційної привабливості компанії. Ефективна політика

управління активами допомагає підтримувати фінансову стійкість і платоспроможність підприємства.

Управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства [2]. Таким чином, управління капіталом – це вплив суб'єкта ринку (підприємства) на об'єкт управління (активи) з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта.

Будь-яке підприємство, що займається фінансово-господарською діяльністю, має прагнути побудувати таку систему управління активами, яка допоможе досягти головної мети, а саме: максимізувати прибуток з мінімальним ризиком для власників суб'єкта господарювання. Тому основним завданням системи управління активами компанії має бути досягнення найвищих кінцевих результатів шляхом раціонального використання наявних у неї активів [8].

Система управління активами, що використовується в компанії, повинна базуватися на наступних принципах:

1) максимальна ефективність (досягнення максимально можливого економічного результату при оптимальному використанні активів та джерел їх фінансування);

2) раціональність (прагнення підприємства досягти якомога більшого економічного ефекту при мінімальному використанні позикових коштів);

3) низька вартість системи, яка використовується для самого бізнесу (вартість управління активами не повинна перевищувати економічний вплив від управління активами) [9].

Система управління підприємством повинна бути побудована та скерована за допомогою таких інструментів: планування; аналіз; маркетинг; логістика; облік і контроль; мотивація персоналу до: економії та обачного використання активів; розробки та впровадження раціоналізаторських

пропозицій щодо управління капіталом; підвищення продуктивності праці та скорочення відсотку браку.

Єдиної (уніфікованої) методики формування та управління корпоративними активами на даний момент не існує. Кожне окреме підприємство формує свою власну методику відповідно до: напрямку і обсягу власної справи; діючої організаційної структури управління та кількості структурних підрозділів; поточного фінансового стану; наявності налагодженої взаємодії з контрагентами та іншими факторами.

При цьому підходи до управління необоротними та оборотними активами відрізняються. Завдання управління активами підприємства наведені на рисунку 1.2.

Так, при формуванні політики управління необоротними активами слід класифікувати їх на три блоки: операційні, інвестиційні та непрофільні.

Операційні необоротні активи використовуються безпосередньо у виробничій діяльності підприємства. Інвестиційні необоротні активи виникають при вкладанні підприємством коштів в інші активи. Непрофільні необоротні активи не залучені до виробничої діяльності підприємства (наприклад, належать до соціальної сфери діяльності) [11].

Система управління необоротними активами підприємства має бути побудована з урахуванням особливостей кожного із їх видів. Так, до основних особливостей управління операційними необоротними активами слід віднести:

- 1) те, що такі активи є амортизованими. Зазвичай (крім випадків консервації), процес нарахування амортизації безперервний, а сума нарахованої амортизації потрапляє у собівартість продукції;

- 2) нарахована амортизація акумулюється в амортизаційному фонді, який періодично спрямовується на відновлення чи придбання нових основних засобів. Тому головним завданням є забезпечення своєчасного оновлення основних засобів, оптимального їх використання, виведення

старих та неякісних активів, а також будь-які інші дії, спрямовані на підвищення ефективності застосування ресурсів, які є у підприємства.

Рисунок 1.2 – Завдання управління активами підприємства

Основним завданням управління інвестиційними необоротними активами є ефективне (що сприяє максимізації одержуваного доходу) спрямування тимчасово вільних коштів підприємства в інші сфери з метою диверсифікації ризиків та отримання додаткового доходу.

Основними завданнями управління непрофільними необоротними активами є:

1) дотримання запланованого обсягу таких активів (їх частка не повинна бути надто великою);

2) планування та раціоналізація витрат на утримання непрофільних необоротних активів.

Управління оборотними активами також має свої особливості, пов'язані з:

– коротким періодом (один виробничий цикл) оборотних активів;

– віднесенням оборотних активів до нефінансових, що, наприклад, передбачає: організацію складування; логістику; маркетинг та ін.;

– віднесенням оборотних активів до фінансових, що, наприклад, передбачає: окрему політику управління грошовими потоками, дебіторською заборгованістю, короткостроковими фінансовими вкладеннями; відповідність зазначених політик із загальною фінансовою стратегією підприємства [12].

З огляду на наявні особливості управління оборотними активами можна виділити два основних завдання такого управління:

1) забезпечення оптимального обсягу, структури, оборотності та прибутковості оборотних активів;

2) забезпечення платоспроможності (включаючи забезпечення достатньої кількості власного капіталу) [13].

Таким чином, можна зробити наступні висновки:

1) основною метою управління активами є максимізація прибутку з мінімальним ризиком як для власників компанії;

2) основним завданням системи управління активами компанії є досягнення найвищих кінцевих результатів при раціональному використанні наявних у її розпорядженні активів;

3) основними принципами системи управління активами підприємства є: максимальна ефективність, раціональність, низька вартість системи, що використовується для самого підприємства;

4) єдиної (уніфікованої) методики формування та управління корпоративними активами на даний момент не існує. Кожна компанія самостійно вибудовує систему управління активами, яка підходить лише їй;

5) управління структурним складом активів займає важливе місце в системі управління активами компанії.

1.3 Особливості оцінки ефективності управління активами суб'єкта господарювання

У новітніх умовах функціонування господарського суб'єкта необхідність досягнення високих рівнів фінансового стану визначається специфікою ринкової економіки. У той же час здатність розумно та ефективно управляти наявними у компанії фінансовими ресурсами для формування стабільного фінансового становища забезпечує конкурентну перевагу перед іншими підрозділами бізнесу, підвищує імідж організації та привабливість її інвестицій. Важливу роль у цьому питанні відіграє здатність керівників підприємства обґрунтовано вирішувати проблему формування оптимальних структур активів та ефективного управління ними.

Оскільки активи підприємства представлені як необоротні та оборотні і вони мають деякі характеристики, які відрізняють їх один від одного, тому необхідно розглядати процеси управління ними окремо (рис. 1.3). Слід підкреслити, що процес управління оборотними активами на кілька кроків довший за необоротні активи. Це пов'язано із їх специфічною характеристикою – ліквідністю, яка не властива необоротним активам.

Особливість управління основними засобами полягає в тому, що воно базується на їх кругообігу. У той же час мета управління довгостроковими активами полягає у визначенні формату та методу, які впливатимуть на ці активи компанії в процесі виконання різноманітних фінансових операцій,

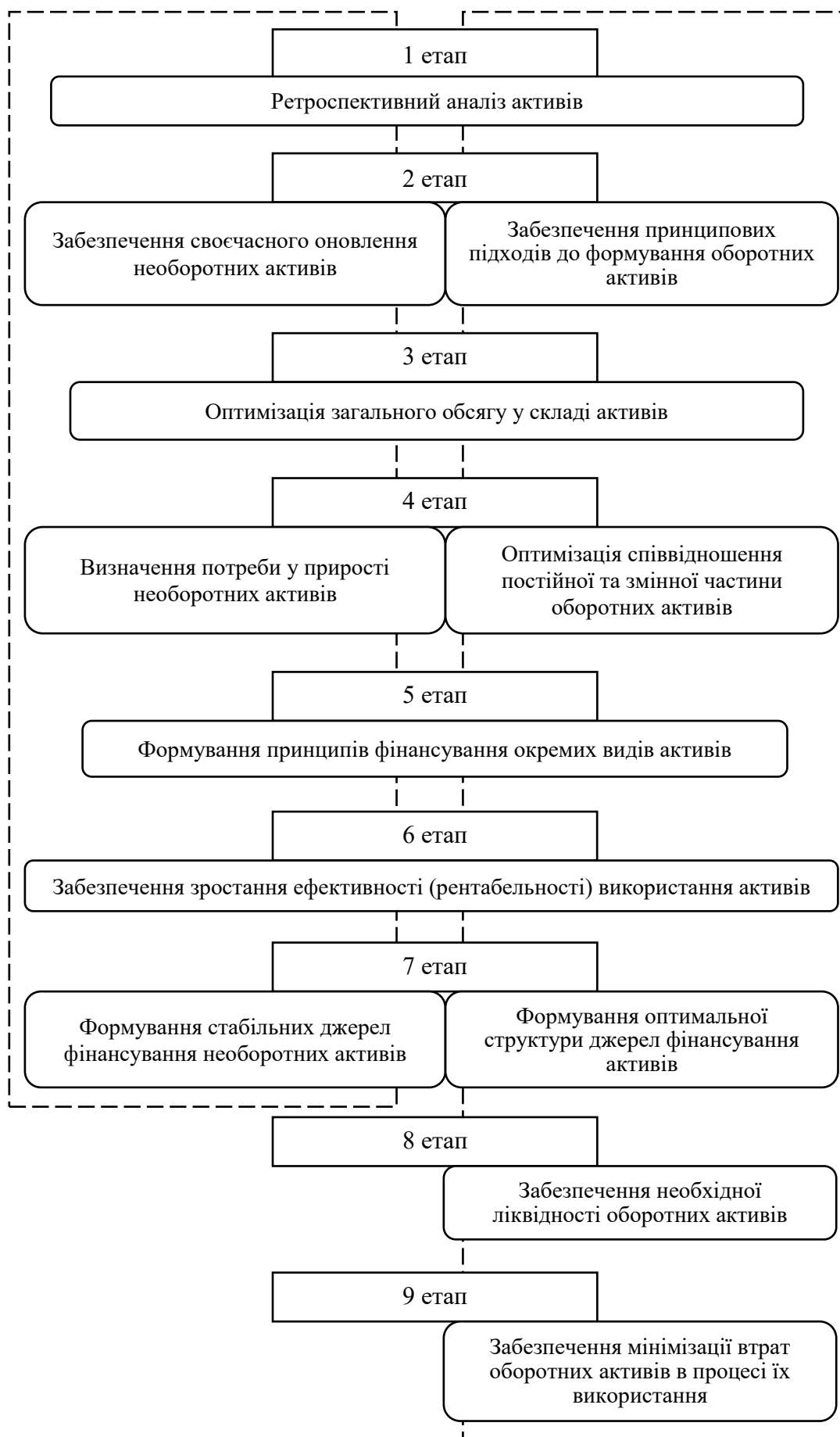

Рисунок 1.3 – Етапи управління активами підприємства

оптимізації їх розміру та підвищення ефективності використання [1]. Велика кількість різних форм і видів основних засобів передбачає специфічне управління кожним з них. Мета управління такими активами полягає в тому, щоб покращити використання того чи іншого виду окремо, що забезпечить вищі результати для компанії.

Слід підкреслити, що управління необоротними активами є більш складним завданням, ніж управління ліквідними активами, що пов'язано з низьким рівнем їх мобільності. Тому виникає проблема своєчасного оновлення основних фондів, викликана нераціональним підходом до формування джерел фінансування необоротних активів. Така проблема в перспективі призводить до зростання витрат на виробництво, збільшення собівартості продукції, зниження ефективності компанії та її прибутку і, як наслідок, зниження конкурентоспроможності. Тому створення стабільного джерела фінансування основних засобів є одним із ключових питань їх управління [5].

Ключовою метою управління оборотними активами є визначення їх обсягу та збільшення ефективності їх використання [3]. Ці питання вимагають особливої уваги з боку фінансового директора, оскільки надлишки ліквідних активів спочатку знижують ділову активність, що негативно позначається на фінансовому становищі компанії та її прибутках, по-друге, знижують ефективність їх використання. У зв'язку з цим кількість і склад оборотних активів повинні відповідати певним критеріям.

Для того, щоб суб'єкт підприємництва здійснював свою діяльність безперервно та ефективно, необхідно управляти його активами на постійній основі. Запропонований механізм управління активами враховує особливості необоротних і оборотних активів, що дає можливість досягти раціональності їх використання і на основі цього покращили кінцевий результат діяльності організації.

Складність і різноманітність бізнес-процесів компанії, та велика кількість внутрішніх факторів мають значний вплив на ефективність

корпоративного управління. Тому доцільно проводити оцінку ефективності управління активами підприємства за допомогою системи коефіцієнтів та інтегральних показників, що використовуються для визначення економічної ефективності заходів, визначених у стратегії управління активами конкретного підприємства.

Основною метою аналізу ефективності управління активами є проведення комплексної оцінки, за результатами якої можна визначити ефективність управління активами та своєчасно реагувати на зміни в управлінні компанії [2].

Аналіз ефективності управління активами компанії здійснюється в певному логічному порядку і включає шість етапів.

1 етап. Аналіз стану управління активами – передбачає здійснення аналізу політики управління активами на основі аналізу фінансової звітності компанії. На цьому етапі аналізуються показники стану та ефективності управління активами, у тому числі показники стану ліквідності, фінансової стійкості, майнового стану, прибутковості та ділової активності. Рекомендується також аналізувати активи балансу по горизонталі та вертикалі, щоб визначити склад, структуру та структурні зміни активів і пасивів балансу компанії, а також проаналізувати ефективність управління активами. За результатами аналізу робляться відповідні висновки про стан та ефективність управління активами підприємства.

Етап 2. Визначення ефективності управління активами. Містить розрахунок інтегральних показників ефективності управління як середню геометричну відносних показників системи оцінки, залученої до аналізу [3].

$$S = \sqrt[n]{A_1 \cdot A_2 \cdot A_3 \cdot \dots \cdot A_n} \quad (1.1)$$

де $A_1, A_2, A_3, \dots, A_n$ – показники, обрані для аналізу оцінки ефективності управління кожною групою активів підприємства.

Універсальним показником для оцінки інтегрального показника, що використовується у світовій практиці, виступає функція бажаності Харрінгтона. Дана функція була вперше запропонована Едвіном Харрінгтоном у 1965 році як спосіб оцінки якості продукції. Ідея полягала в тому, щоб розрахувати єдиний показник, що відображає узагальнені характеристики об'єкта. Такий показник повинен характеризуватися певним набором властивостей, які можуть бути виміряні у різних одиницях та бути навіть взаємопов'язаними між собою [14]. Таку сукупність властивостей дослідники вимірюють єдиною одиницею вимірювання та представляють на безмірній шкалі кількісно, тобто виконують арифметичні дії, що об'єднують (узагальнюють) ці показники. Харрінгтон для цієї мети запропонував безмірну «шкалу бажаності» або шкалу «d».

Щоб побудувати функцію бажаності, ми повинні побудувати на вертикальній осі значення індексу бажаності d , який варіюється від 0 до 1, де 0 відповідає «найгіршому» значенню показника, а 1 – «найкращому». У таблиці 1.2 наведені нижні і верхні межі інтервалу шкали бажаності.

Таблиця 1.2 – Шкала бажаності Харрінгтона

Шкала «d»	Якісні характеристики шкали «d»
1,000	Відображає крайній рівень відмінної якості, покращення якого немає сенсу
0,801–1,000	Відображає незвично хорошу якість чи виконання (прийнятний на рівні «відмінно»)
0,631–0,800	Відображає рівень, що перевищує найкращий рівень, якому відповідає значення $d = 0,630$ (прийнятний на рівні «добре»)
0,401–0,630	Якість прийятна до гранично допустимого рівня, але потребує вдосконалення (прийнятний на рівні «задовільно»)
0,301–0,400	Граничний рівень, якщо існують стандартні вимоги до характеристик, окремі значення будуть знаходитися за межами таких характеристик (якщо характеристика в чітко відповідає встановленому мінімуму чи максимуму, то значення «d» має дорівнювати $0,36788 = 1/e$)
0,000–0,300	Неприйнятний рівень
0,000	Повністю неприйнятний рівень

Популярність підходу Харрінгтона в науковій літературі призвела до виникнення великої кількості її модифікацій, однією із яких є функція бажаності Дж. Деррінджера і Р. С'юча [13], які розробили формули для трьох

видів індикаторів: стимуляторів, дестимуляторів і для показників, які повинні бути в межах цільових значень.

Для розрахунку інтегральних показників ефективності управління активами необхідно розробити систему показників для кожної окремої групи (підсистеми) активів.

На нашу думку, оцінка ефективності управління підприємством необоротними активами здійснюється за такими показниками, як: коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт зносу, коефіцієнт вибуття основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів, фондоддача, фондомісткість, рентабельність основних засобів та рівень використання основних засобів [7; 10].

Для оцінки ефективності управління оборотними активами вважаємо доцільним використовувати такі показники, як: коефіцієнт покриття, коефіцієнт маневреності власного капіталу, середній термін погашення кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, середній термін погашення дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, середній термін обертання запасів, коефіцієнт оборотності запасів, середній термін обертання оборотних активів, коефіцієнт оборотності оборотних активів [7; 10].

За експертними шкалами обрані для аналізу індикатори переводять в бали та надають їм певних вагових значень, що дозволяє, в процесі оцінки ефективності управління активами, отримати інтегральні значення для різних складових [2]. За результатами розрахунку інтегральних показників ефективності управління активами досліджуваних компаній можна застосувати стандартну шкалу значень функції бажаності Харрінгтона.

Етап 3. Аналіз отриманих результатів інтегральних показників ефективності управління активами – містить визначення рівня ефективності корпоративного управління та складання відповідних висновків. Якщо рівень ефективності задовольняє діяльність компанії, аналіз є завершеним. Якщо

результат розрахунку не відповідає очікування підприємства, то потрібно переходити до наступного етапу.

Етап 4. Аналіз факторів, що впливають на результати аналізу ефективності управління активами – включає визначення факторів, що впливають на систему показників. У той же час аналізується, наскільки важливими та порівнянними є системи обраних показників щодо ефективності управління активами.

Етап 5. Надання рекомендацій для покращення аналізу та підвищення ефективності управління активами компанії, що передбачає формування переліку пропозицій щодо покращення аналізу показників та ефективності управління активами компанії

Етап 6. Контроль за впровадженням рекомендацій.

Розрахунки інтегральних показників для оборотних і необоротних активів та їх оцінка за стандартною шкалою Харрінгтона досить адекватно характеризують ефективність управління активами на конкретному підприємстві. Використання інтегральних показників та функцій бажаності Харрінгтона як інструментів для комплексної оцінки ефективності управління активами забезпечує об'єктивну оцінку тенденцій їх розвитку та покращує ефективність з точки зору організації, фінансів та виробництва. Крім того, зазначений аналіз ефективності дозволяє визначити напрямки роботи для підвищення рівня такої ефективності, фактори, що на неї впливають, резерви та напрями вдосконалення організаційно-фінансових механізмів використання активів підприємства.

2 КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ СТАНУ АКТИВІВ ПАТ «ВИРОБНИЧЕ ОБ'ЄДНАННЯ «КОНТІ» ТА УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ НИМИ

2.1 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»

Повне найменування досліджуваного підприємства – це Приватне акціонерне товариство «Виробниче об'єднання «КОНТІ». «Виробниче об'єднання «КОНТІ» розпочало свою діяльність у 1991 році як постачальник какао-продуктів на кондитерські фабрики України. Але вже через 3 роки були виготовлені перші солодощі – порожні шоколадні фігурки. 1996 року компанія «АВК» придбала Донецьку, а незабаром Луганську та Мукачівську кондитерські фабрики, що дозволило виробляти широкий асортимент кондитерської продукції.

Основні види діяльності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за КВЕД:

- 10.72 – виробництво сухарів і сухого печива; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок тривалого зберігання;
- 10.82 – виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів;
- 46.36 – оптова торгівля цукром, шоколадними та кондитерськими виробами.

Компанія «КОНТІ» контролює близько 3% виробництва кондитерських виробів України. Незважаючи на всі потрясіння і втрату найбільших активів в зоні проведення ООС, утримує свої лідерські позиції в традиційних для компанії сегментах.

В 2021 році компанія здійснювала реалізацію кондитерських виробів як на ринку України, так і на експорт. На території України було реалізовано близько 94 %, закордоном – 6 %. Розповсюдження продукції компанії на

внутрішньому ринку здійснюється через дистриб'юторів, які забезпечують диференційовану структуру продажів – рівномірне покриття території України кондитерським виробами підприємства.

Компанія експортує свою продукцію більш ніж у 15 країн світу, серед яких є країни СНД, Азії та Європи. Зі своїми закордонними партнерами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ» будує довгострокові взаємовигідні відносини, засновані на індивідуальному підході, гнучкості та можливості виробництва продукції з унікальними параметрами.

Проведемо більш комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ», аналізуючи його основні показники за 2016-2020 роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Основні показники фінансово-господарської діяльності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ» з 2016 по 2020 роки, тис. грн.

Показник	Рік					Темп приросту (+/-) 2020 р. / 2016 р., %
	2016	2017	2018	2020	2020	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1004319	1025481	1091954	872880	892516	-11,13
Собівартість реалізації продукції	758955	766111	782938	699846	717670	-5,44
Чистий прибуток (збиток)	-431141	-92449	-62660	-28678	-96699	-77,57
Необоротні активи	1358092	1348573	1320613	1122322	1014030	-25,33
Оборотні активи	1038178	1086991	1134457	653775	619415	-40,34
Власний капітал	935210	842979	780319	261745	163388	-82,53
Позиковий капітал	1488461	1592585	1674751	1514352	1470057	-1,24

За 2016-2020 рр. відбулося зменшення чистого доходу від реалізації продукції ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ» на 11,13 %, що є наслідком

негативного впливу кризового та посткризового періодів, а також впровадження карантинних заходів, пов'язаних із COVID-19. Собівартість реалізованої продукції ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за досліджуваній період також зменшилася, але в менших темпах ніж чистий дохід від реалізації – лише на 5,44 %, що причиною зменшення рентабельності підприємства. Протягом 2016-2020 рр. підприємство не мало прибутку, що може свідчити про нераціональну політику управління підприємством, особливо його активами. Що стосується необоротних активів, то вони за період аналізу суттєво зменшилися – на 25,33 %. Така ситуація пов'язана із політикою виведення із користування застарілих основних фондів. Оборотні активи також зменшилися – на 40,34 %. Зростання оборотних активів обумовлено зменшенням обсягу виробленої продукції та пошуком нових продуктових ніш та ринків збуту продукції.

Власний капітал підприємства за досліджуваній період зменшився дуже суттєво – на 82,53 %. Позиковий капітал, натомість, залишився майже незмінним – зменшився лише на 1,24 %, що свідченням збільшення використання підприємством позикових джерел для фінансування своєї діяльності.

Аналіз «золотого правила економіки», що характеризується наступною нерівністю, є важливим для дослідження фінансово-економічного стану компанії.

$$T_3(\text{ЧП}) > T_3(\text{ЧД}) > T_3(\text{ВК}) > T_3(\text{ВБ}) > 100\%, \quad (2.1)$$

де $T_3(\text{ЧП})$ – темп зростання чистого прибутку;

$T_3(\text{ВК})$ – темп зростання власного капіталу;

$T_3(\text{ВБ})$ – темп зростання валюти балансу.

У таблиці 2.2 наведено вихідні дані, що допоможуть оцінити виконання ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» «золотого правила економіки».

Таблиця 2.2 – Показники, необхідні для перевірки виконання «Золотого правила економіки» ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» у 2016-2020 рр.

Показники	Рік					Темп зростання 2020 р. / 2016 р., %
	2016	2017	2018	2019	2020	
Збиток	-431141	-92449	-62660	-28678	-96699	-77,57
Чистий дохід від реалізації	1004319	1025481	1091954	872880	892516	-11,13
Середньорічна вартість власного капіталу	786323,5	528580,5	454614	286748,5	100244,5	-87,25
Середньорічна вартість активів	783643,5	1133563,5	1423779	822670,5	158998	-79,71

Дані таблиці 2.2 свідчать, що «золоте правило економіки» для ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр. не виконується зовсім.

$$T_3(\text{ЧП}) < T_3(\text{ЧД}) < T_3(\text{ВК}) > T_3(\text{ВБ}) < 100\% \quad (2.2)$$

Дані рівняння свідчать про те, що підприємство має тенденцію щодо зменшення загальної суми балансу та власного капіталу. Чистий дохід також характеризується негативною динамікою, хоча і зменшується меншими темпами ніж валюта балансу та власний капітал. Чистий прибуток у підприємства відсутні взагалі. Така ситуація пов'язана в першу чергу з тим фактом, що темпи зростання собівартості продукції зростають вищими темпами ніж отримуваний дохід підприємства, що на пряму впливає на його рентабельність.

Далі проаналізуємо фінансовий стан ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ», шляхом проведення коефіцієнтного аналізу. Результати розрахунків представлені у таблицях 2.3-2.7.

Аналіз показників ліквідності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» наведений у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники ліквідності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2020 р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Коефіцієнт покриття	1,146	0,799	0,763	4,121	3,887	2,742	239,33
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,970	0,698	0,684	3,535	3,294	2,324	239,55
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,019	0,012	0,017	0,001	0,003	-0,016	-84,30
Чистий оборотний капітал	131919	-273877	-352233	495124	460070	328151	248,75

Дані щодо коефіцієнта покриття ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» свідчать, що за весь досліджуваний період даний коефіцієнт був більшим нормативного значення – 1. Така ситуація є свідченням достатності оборотних коштів у ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» для покриття всіх поточних зобов'язань. За 2016-2020 рр. коефіцієнт збільшився на 2,742 (239,33 %), тобто майже у два з половиною рази.

Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризується нормативним значенням 0,6-0,8. Даний коефіцієнт відповідав нормативному значенню лише у 2017-2018 рр. Після цього періоду його значення перевищувало 0,8, що є негативним для підприємства, оскільки свідчить про надмірність обсягу оборотних активів, які швидко можна трансформувати у гроші. А це в свою чергу обмежує рентабельність ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» і є свідченням неефективної політики управління оборотними активами підприємства.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом 2016-2020 рр. жодного разу не відповідав нормативному діапазону (0,2-0,3). Така ситуація свідчить про недостатність грошових коштів підприємства та їх еквівалентів для

погашення поточних зобов'язань. Крім того, наявна негативна тенденція до скорочення даного показника протягом останніх 5 років.

Чистий оборотний капітал ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» мав додатне значення лише у 2016, 2019 та 2020 рр., що характеризувало підприємство в той період як таке, що є спроможним розширювати власну діяльність за рахунок власних коштів. У 2017-2018 рр. підприємство мало негативне значення чистого оборотного капіталу.

Аналіз показників платоспроможності та фінансової стійкості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» представлений у таблиці 2.4.

Дані таблиці 2.4 свідчать, що за весь досліджуваний період значення коефіцієнту автономії було значно меншим за нормативне – 0,5. До того ж коефіцієнт суттєво зменшився за період – на 0,286 (74,08 %) і склав у 2020 році лиш 0,1. Така ситуація свідчить про те, що у структурі пасивів підприємства переважає позиковий капітал. Зростання питомої ваги позикового капіталу призводить до зменшення фінансової стійкості та зростання ризиковості діяльності ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ». Оскільки коефіцієнт фінансування є оберненим до попереднього показника, то відбувається його зростання за досліджуваний період на 7,406 (465,31 %).

Таблиця 2.4 – Показники платоспроможності та фінансової стійкості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2020 р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Коефіцієнт автономії	0,386	0,346	0,318	0,147	0,100	-0,286	-74,08
Коефіцієнт фінансування	1,592	1,889	2,146	5,786	8,997	7,406	465,31
Коефіцієнт забезпеченості власними основними засобами	-0,407	-0,465	-0,476	-1,316	-1,373	-0,966	237,15
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,108	-0,060	-0,073	0,000	0,001	-0,107	-99,04
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,628	0,529	0,466	0,173	0,111	-0,517	-82,31

Коефіцієнт забезпеченості власними основними засобами за весь період має негативні значення, що свідчить про наступне – підприємства не

здатне фінансувати свій оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. За період негативне значення коефіцієнту зросло на 237,15 % і склало у 2020 році -0,966. Що стосується коефіцієнту маневреності власного капіталу, то він відповідав нормативному значенню (більше 0) лише у 2016, 2019-2020 рр., крім того спостерігається тенденція до його зменшення – на 99,04 % за 2016-2020 рр. Коефіцієнт фінансової стійкості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» постійно зменшувався, що свідчить про зменшення здатності підприємства до залучення позикових коштів.

Абсолютні показники для визначення типу фінансової стійкості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» наведені у таблиці. 2.5.

Таблиця 2.5 – Визначення типу фінансової стійкості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр.

Показники	Рік				
	2016	2017	2018	2019	2020
Джерела власних коштів	572836	484325	424903	245358	154417
Необоротні активи	1358092	1348573	1320613	1122322	1014030
Наявність власних оборотних коштів	-785256	-864248	-895710	-876964	-859613
Довгострокові позикові кошти	228381	231717	188061,0	47458,0	53674,0
Наявність власних і довгострокових позикових джерел	-556875	-632531	-707649	-829506	-805939
Короткострокові позикові кошти	545705	875399	849319	47912	47635
Загальна величина основних джерел формування запасів	-11170	242868	141670	-781594	-758304
Загальна величина запасів і витрат	159067	137137	117013	92989	94566
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	-944323	-1001385	-1012723	-969953	-954179
Надлишок (+) або нестача (-) власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	-715942	-769668	-824662	-922495	-900505
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	-170237	105731	24657	-874583	-852870
Тривимірний показник типу фінансової стійкості	(0;0;0)	(0;0;1)	(0;0;1)	(0;0;0)	(0;0;0)
Тип фінансової стійкості	Кризовий	Нестійкий	Нестійкий	Кризовий	Кризовий

Дані таблиці 2.5 свідчать про те, що у 2016 та 2019-2020 рр. ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» мав кризовий фінансовий стан, що було пов'язано із нестачею загальної величини основних джерел формування

запасів. У 2017-2018 рр. стан фінансової стійкості досліджуваного підприємства був дещо кращим і характеризувався як нестійкий.

Показники ділової активності за винятком показників, що характеризують оборотність складових активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр. наведені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники ділової активності за винятком показників оборотності активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2020 р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	3,69	7,84	9,86	8,93	9,11	5,42	147,06
Строк погашення кредиторської заборгованості	98	46	37	40	40	-58,09	-59,52
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,87	1,15	1,35	1,68	4,20	3,33	381,11

На основі даних таблиці 2.6, можна зробити висновки, що для коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості та строку погашення кредиторської заборгованості характерним є позитивне значення, при цьому коефіцієнт оборотності протягом періоду зріс на 5,42 обороти або на 147,06, що вплинуло на скорочення терміну погашення кредиторської заборгованості на 58 днів або на 59,52 %. Така ситуація є свідченням ефективної політики обслуговування боргу підприємством.

Оборотність власного капіталу за період суттєво зросла – на 3,33 обороти або на 381,11 %, що свідчить про зростання ефективності використання власного капіталу підприємства.

Результати розрахунків показників рентабельності (збитковості) ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» наведені у таблиці 2.7.

Дані таблиці 2.7 свідчать про те, що в діяльність ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» є неефективною, оскільки підприємство протягом усього досліджуваного періоду не отримувало прибуток. Позитивним є лише

зростання рентабельності продукції, яка за період збільшилася на 0,413 або на 132,24 %.

Таблиця 2.7 – Показники збитковості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр., %

Показник	Рік					Відхилення 2020 р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Коефіцієнт рентабельності активів	-0,162	-0,038	-0,026	-0,014	-0,057	0,105	-64,93
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,375	-0,104	-0,077	-0,055	-0,455	-0,080	21,42
Коефіцієнт рентабельності діяльності	-0,429	-0,090	-0,057	-0,033	-0,108	0,321	-74,76
Коефіцієнт рентабельності продукції	-0,312	0,083	0,066	0,059	0,101	0,413	-132,24

Таким чином, можна зробити висновок, що в цілому ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» характеризується нестійким фінансовим станом: низький рівень фінансової стійкості та ступінь оновлення основних засобів, скорочення показників валюти балансу, оборотних, необоротних активів та власного капіталу, наявність збитків протягом досліджуваного періоду. Така ситуація є ризикованою для підприємства та вимагає проведення додаткового аналізу активів підприємства та ефективності управління ними.

2.2 Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»

Перш ніж почати оцінку ефективності управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» доцільно провести детальний аналіз необоротних та оборотних активів підприємства за 2016-2020 рр.

Розпочнемо аналіз фінансового стану з оцінки стану необоротних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ», оскільки зазначене підприємство є виробничим та стан його основних засобів є дуже важливим для ефективності діяльності. Розраховані коефіцієнти наведені у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Показники майнового стану ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2020 р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Коефіцієнт зносу основних фондів	0,385	0,390	0,389	0,153	0,209	-0,176	-45,72
Коефіцієнт реальної вартості основних фондів	0,445	0,443	0,435	0,433	0,443	-0,002	-0,45
Фондомісткість	1,075	1,053	0,979	0,881	0,812	-0,263	-24,50
Фондовіддача	0,930	0,947	1,021	1,136	1,232	0,302	32,46
Рентабельність основних засобів	-0,398	-0,086	-0,058	-0,031	-0,130	0,268	-67,410

На основі даних таблиці 2.8, можна зробити висновок, що коефіцієнт зносу для досліджуваного підприємства протягом 2016-2020 рр. відповідав нормативному значенню – менше 0,5. Позитивною тенденцією є зменшення коефіцієнту зносу за останні 5 років на 0,176 (45,72 %), що свідчить про оновлення існуючих у підприємства основних фондів, результатом чого стане зростання якості продукції, що виробляється, а у середньостроковій перспективі – зростання конкурентоздатності підприємства. Коефіцієнт реальної вартості основних фондів за досліджуваний період дещо зменшився – на 0,002 або на 0,45 %, що є не суттєвим і ніяким чином не впливає на зміну питомої ваги залишкової вартості основних засобів у загальній вартості майна підприємства.

Фондомісткість ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ» за період зменшилася на 0,263 (24,5 %), що є свідченням зменшення забезпеченості підприємства основними фондами. Така ситуація для виробничого підприємства є не дуже доброю. Фондовіддача, навпаки, зросла на 0,302 (на

32,46 %), що говорить про зростання ефективності використання основних засобів підприємства і збільшення суми чистого доходу, що припадає на 1 гривню основних засобів.

В цілому можна зробити висновок, що ефективність використання основних засобів заводу зростає за 2016-2020 рр., що є результатом проведення політики керівництва щодо оновлення основних засобів. Саме закупівля нового обладнання дозволила так суттєво збільшити показники фондоддачі та рентабельності основних засобів.

Рентабельність основних засобів характеризує ефективність використання основних засобів, відображає суму валового прибутку на одну гривню основних засобів. Для ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр. даний показник дещо зріс – на 0,268.

Далі проведемо аналіз динаміки необоротних активів та аналізу їх структури (табл. 2.9, рис. 2.1).

Таблиця 2.9 – Динаміка необоротних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Показники	Рік					Відхилення 2020 р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Нематеріальні активи	145342	116356	87559	172463	90909	-54433	-37,45
Незавершені капітальні інвестиції	4887	4072	4114	0	0	-4887	-100
Основні засоби	1079552	1079962	1069066	768646	724288	-355264	-32,91
Довгострокові фінансові інвестиції:	0	0	0	58	76	76	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	239	0	0	-
Відстрочені податкові активи	128311	148183	159874	180916	198757	70446	54,90
Усього за розділом I	1358092	1348573	1320613	1122322	1014030	-344062	-25,33

Дані таблиці 2.9 свідчать про загальне скорочення обсягу необоротних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за період. Таке скорочення за

період склало 344062 тис. грн. або 25,33 %. До статей необоротних активів, які мали найбільше скорочення за 2016-2020 рр. відносяться основні засоби (скоротилися на 32,91 %), нематеріальні активи (скоротилися на 37,45 %) та незавершені капітальні інвестиції (скоротилися на 100 %). Зростання було характерним лише для однієї статті необоротних активів – відстрочені податкові активи, які зросли на 54,9 %.

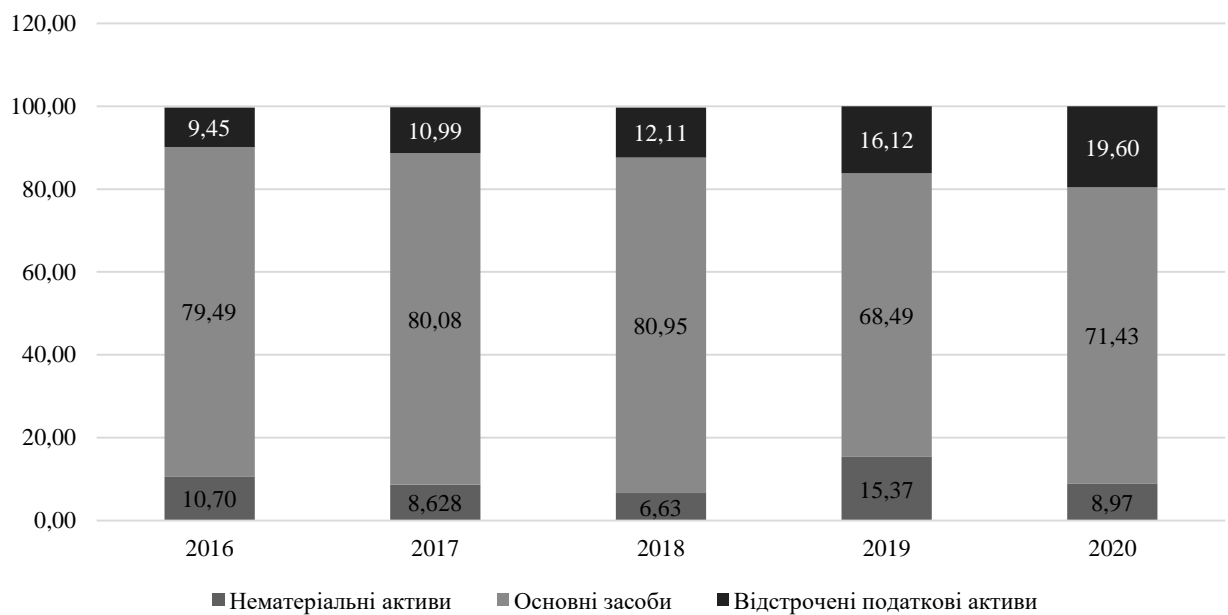

Рисунок 2.1 – Динаміка структури оборотних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2019 рр., %

Відповідно до рисунку 2.1, найбільшою групою в структурі необоротних активів є основні засоби, що відповідає структурі необоротних активів виробничих підприємств. За досліджуваний період частка основних засобів в структурі необоротних активів скоротилася з 79,49 % у 2016 році до 71,43 % у 2020. Другою за питомою вагою групою є група відстрочених податкових активів, питома вага яких протягом періоду зросла на 10,15 % і склала у 2020 році 19,6 %. Питома вага нематеріальних активів, навпаки, дещо скоротилася до 8,97 % у 2020 року. Інші статті необоротних активів є незначними і займають питому вагу менше 1 %, тому і не були винесені на

рисунку.

Розглянемо склад основних засобів підприємства (рис. 2.2).

Дані рисунку 2.2 свідчать, що найбільшою групою основних засобів за вартістю є земельні ділянки. За 2016-2020 рр. їх вартість суттєво зменшилася – на 23,83 % або на 127673 тис. грн. Також вагомою групою основних засобів є будівлі та споруди, при цьому за досліджуваний період їх вартість зменшилася на 6,2 % і склала у 2020 році 281698 тис. грн. Цікавим є той факт, що виробниче підприємство має дуже незначні за обсягами статті основних засобів, такі як «Машини та обладнання» і «Інструменти, прилади, інвентар».

Рисунок 2.2 – Склад основних засобів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2017-2020 рр., тис. грн.

Розглянемо динаміку надходження та вибуття основних засобів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» (рис. 2.3).

Дані рисунку 2.3 свідчать про те, що протягом 2018-2020 років надходження нових основних засобів переважало над вибуттям, що є свідченням проведення підприємством політики, спрямованої на оновлення

своїх виробничих потужностей. Така динаміка є позитивною, оскільки дозволить підприємству розширити власне виробництво та покращити якість продукції.

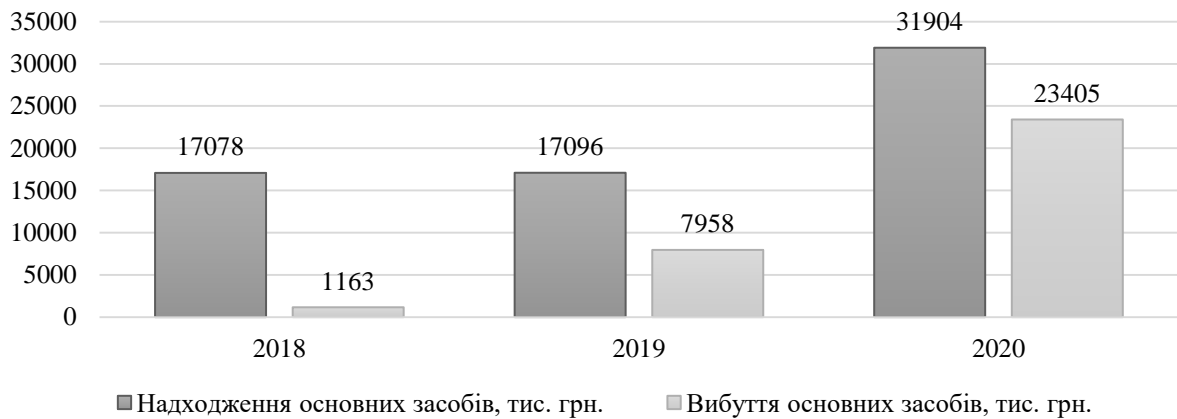

Рисунок 2.3 – Динаміка надходження та вибуття основних засобів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2018-2020 рр.

Розглянемо також динаміку оборотних активів (табл. 2.10) та їх структуру (рис. 2.4).

Таблиця 2.10 – Динаміка оборотних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Показники	Рік					Відхилення 2020 р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Запаси	159067	137137	117013	92989	94566	-64501	-40,55
Дебіторська заборгованість	401698	473612	531112	557817	523956	122258	30,44
Поточні фінансові інвестиції	458350	458350	458350	0	0	-458350	-100,00
Гроші та їх еквіваленти	17244	16541	25875	182	476	-16768	-97,24
Витрати майбутніх періодів	1467	156	262	0	0	-1467	-100,00
Інші оборотні активи	351	1195	1845	2787	417	66	18,80
Всього	1038177	1086991	1134457	653775	619415	-418762	-40,34

Дані таблиці 2.10 свідчать про скорочення загального обсягу оборотних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за досліджуваний період. За 2016-2020 рр. їх обсяг зменшився на 418762 тис грн або на 40,34 %. Таке скорочення обумовлено тим, що підприємство втратило частину своїх виробничих потужностей, що розташовані на непідконтрольних Україні територіях.

Найбільше зростання було характерним для статті «дебіторська заборгованість», яке склало за досліджуваний період 30,44 % або 122258 тис. грн. Така ситуація може стати загрозливою для підприємства та призвести до зменшення прибутковості його діяльності у майбутні періоди. Також за період суттєво скоротилися наступні статті оборотних активів: запаси, гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції та витрати майбутніх періодів. Дві останні статті взагалі відсутні у балансі у 2019-2020 рр.

Перейдемо до аналізу структури оборотних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ».

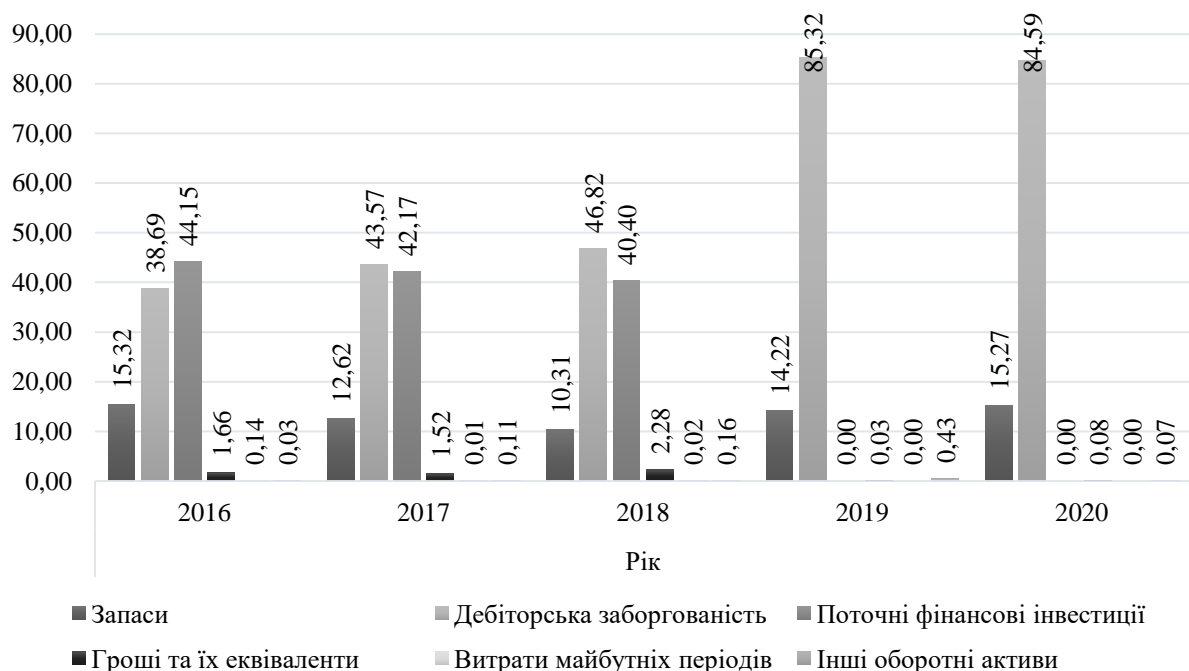

Рисунок 2.4 – Динаміка структури оборотних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр., %

Рисунок 2.4 свідчить, що найбільшою складовою оборотних активів за питомою вагою у 2016-2018 рр. були поточні фінансові інвестиції, питома вага яких складала понад 40 %. Починаючи з 2019 року поточні фінансові інвестиції зникли з балансу підприємства і найбільшою за питомою вагою статтею стала дебіторська заборгованість – близько 85 %. Що стосується запасів підприємства, то не дивлячись на їх зменшення у абсолютному виразі, їх частка в структурі оборотних активів залишилася незмінною – близько 15 %.

Питома вага дебіторської заборгованості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр. значно зросла з 38,69 % у 2016 році до 84,59 % у 2020 році. Таке зростання питомої ваги обумовлено суттєвим зростанням обсягу дебіторської заборгованості, що може бути пов'язано із особливостями збутової політики підприємства. Така частка дебіторської заборгованості у складі оборотних активів є загрозовою для рентабельності підприємства.

Проведемо аналіз дебіторської заборгованості (табл. 2.11 та рис. 2.5).

Таблиця 2.11 – Динаміка дебіторської заборгованості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Показники	Рік					Темп приросту 2020р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	341537	417003	506361	544060	497735	156198	45,73
Дебіторська заборгованість за розрахунками:							
за виданими авансами	23718	24748	14336	17868	22642	-1076	-4,54
з бюджетом	16514	16833	5517	5512	5460	-11054	-66,94
у тому числі з податку на прибуток	14970	12542	1402	1402	1402	-13568	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	19929	19480	1094	1110	5918	-14011	-70,30
Всього дебіторської заборгованості	401698	478064	527308	568550	531755	130057	32,38

Дані таблиці 2.11 свідчать про значне зростання дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги – на 45,73 % або на 156198 тис. грн. У 2020 році обсяг такої дебіторської заборгованості склав 497735 тис грн. Така ситуація є проблемною для підприємства, вимагає більш детального вивчення і розроблення заходів зменшення дебіторської заборгованості. Інші статті дебіторської заборгованості зменшувалися, що є позитивним моментом у діяльності підприємства, оскільки свідчить про отримання коштів від його контрагентів.

Структура дебіторської заборгованості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» наведена на рисунку 2.5.

У структурі дебіторської заборгованості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» переважає дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги і складає у 2020 році 93,60 %. Її питома вага за 2016-2020 рр. зросла на 8,58 п. При цьому на дебіторську заборгованість за розрахунками припадає лише 5,28 % від загального обсягу дебіторської заборгованості. Інша дебіторська заборгованість складає лише 1,11 %.

Рисунок 2.5 – Динаміка структури дебіторської заборгованості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2015-2019 рр., %

Перейдемо до аналізу динаміки запасів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ», як найбільш вагомою статті його оборотних активів (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Динаміка запасів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр., тис. грн.

Показники	Рік					Темп приросту 2020 р. / 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Запаси	159067	137137	117013	92989	94566	-64501	-40,55
Виробничі запаси	110740	107079	78766	50700	58909	-51831	-46,80
Незавершене виробництво	4464	4473	3882	3420	3642	-822	-18,41
Готова продукція	36208	21405	30732	36835	31702	-4506	-12,44
Товари	7655	4180	3633	2034	313	-7342	-95,91

В цілому для статті «Запаси» ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр. характерним є її скорочення більш ніж на 40 % або на 64501 тис. грн. Найбільшими темпами скорочення за 2016-2020 рр. характеризуються товари, сума яких зменшилася на 95,91 % або на 7342 тис. грн.. Таке суттєве скорочення товарів у складі оборотних активів є позитивним для підприємства, оскільки воно виробляє стільки товару, скільки може реалізувати.

Наступною статтею запасів, що суттєво зменшилася стали виробничі запаси. Їх обсяг за період зменшився майже на 46,8 % і склав 58909 тис. грн. у 2020 році. Скорочення виробничих запасів зазвичай є свідченням скорочення виробництва, до того ж ми бачимо відповідне скорочення отриманого доходу та відсутність прибутку у ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ».

Незавершене виробництво ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр. також скоротилося, але лише на 18,41 %. Таке скорочення відповідає згортанню виробництва підприємства і є негативною тенденцією. Обсяг готової продукції за період також зменшився – на 12,44 % або на 4506

тис. грн., що обумовлено більшою мірою скороченням виробництва у 2019-2020 рр.

Структура запасів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» наведена на рисунку 2.6.

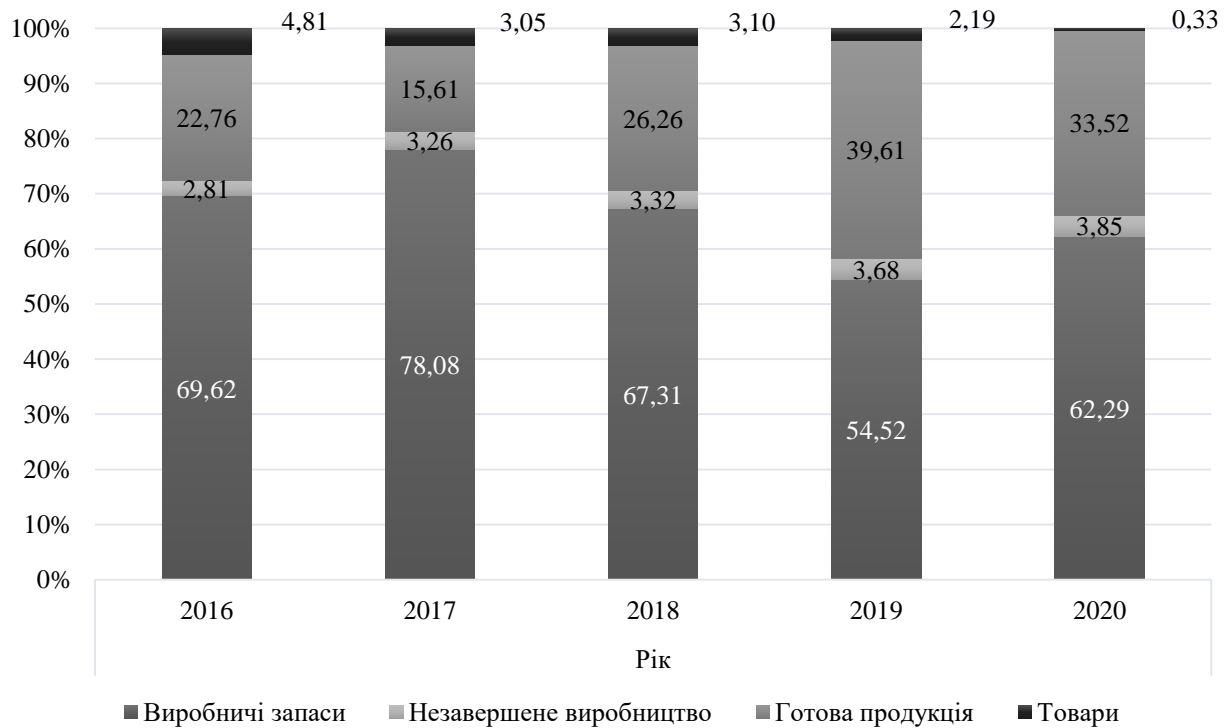

Рисунок 2.6 – Динаміка структури запасів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр., %

Дані рисунку 2.6 свідчать, що у структурі запасів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» переважають виробничі запаси. Така ситуація є нормальною для виробничих підприємств. Питома вага виробничих запасів зменшилася з 69,62 % у 2016 році до 62,29 % у 2020. На другому місці за часткою в структурі знаходиться готова продукція – 33,52 % станом на 2020 рік. Її питома вага за досліджуваний період суттєво зросла, що було пов'язано із суттєвим скороченням інших статей запасів.

Перейдемо до аналізу коефіцієнтів оборотності оборотних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2016-2020 рр. (табл. 2.13).

На основі даних таблиці 2.13, можна зробити висновки, що всі коефіцієнти оборотності оборотних активів є більшими за 0, тобто відповідають нормативним значенням. За 2016-2020 рр. оборотність дебіторської заборгованості зменшилася (на 0,68 обороту), відповідно збільшився термін її погашення (на 63,21 дні). Скорочення оборотності дебіторської заборгованості може бути індикатором зниження ефективності відносин з клієнтами, тобто погіршення платіжної дисципліни покупців. Така ситуація свідчить про недоліки в організації управління дебіторською заборгованістю на ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ» та вимагає її удосконалення.

Таблиця 2.13 – Показники оборотності оборотних активів ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ» за 2016-2020 рр.

Показник	Рік					Відхилення 2020 р./ 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	+/-	%
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,34	2,45	2,22	1,61	1,66	-0,68	-29,16
Строк погашення дебіторської заборгованості	154	147	162	224	217	63,21	41,17
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	4,51	5,17	6,16	6,67	7,65	3,15	69,83
Термін обороту матеріальних запасів	80	70	58	54	47	-32,85	-41,12
Коефіцієнт оборотності грошових коштів	85,60	60,71	51,49	67,00	2712,81	2627,21	3069,12
Термін обороту грошових коштів	4	6	7	5	0	-4,07	-96,84

Для оборотності матеріальних запасів та грошових коштів характерною є зворотна тенденція – до збільшення оборотності та скорочення терміну обороту. Оборотність матеріальних запасів за період зросла на 3,15 обороти, а термін їх обороту скоротився на 32,85 дні. Оборотність грошових коштів

збільшилися до 2712,81 оборотів, що обумовлено суттєвим скороченням грошових коштів та їх еквівалентів на підприємстві.

Отже, аналіз необоротних активів підприємства показав наступне: для ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» характерним є суттєве їх скорочення. Таке скорочення за період склало 344062 тис. грн. або 25,33 %. До статей необоротних активів, які мали найбільше скорочення за 2016-2020 рр. відносяться основні засоби (скоротилися на 32,91 %), нематеріальні активи (скоротилися на 37,45 %) та незавершені капітальні інвестиції (скоротилися на 100 %). Зростання було характерним лише для однієї статті необоротних активів – відстрочені податкові активи, які зросли на 54,9 %. Найбільшою групою в структурі необоротних активів є основні засоби, що відповідає структурі необоротних активів виробничих підприємств. Протягом 2018-2020 років надходження нових основних засобів переважало над вибуттям, що є свідченням проведення підприємством політики, спрямованої на оновлення своїх виробничих потужностей.

Аналіз оборотних активів показав, що для таких активів також характерним є скорочення обсягу. За 2016-2020 рр. їх обсяг зменшився на 418762 тис грн або на 40,34 %. Таке скорочення обумовлено тим, що підприємство втратило частину своїх виробничих потужностей, що розташовані на непідконтрольних Україні територіях. найбільшою складовою оборотних активів за питомою вагою у 2016-2018 рр. були поточні фінансові інвестиції, питома вага яких складала понад 40 %. Починаючи з 2019 року поточні фінансові інвестиції зникли з балансу підприємства і найбільшою за питомою вагою статтею стала дебіторська заборгованість – близько 85 %. Що стосується запасів підприємства, то не дивлячись на їх зменшення у абсолютному виразі, їх частка в структурі оборотних активів залишилася незмінною – близько 15 %.

2.3 Основні напрямки удосконалення управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ»

З метою визначення рівня ефективності управління активами доцільно застосувати методику, що була зазначена у підрозділі 1.3. Для розрахунку ефективності використаємо методику зазначену у підрозділі 1.3.

Відповідно до зазначеної методи спочатку потрібно розрахувати значення показників-складових інтегральної оцінки за три останні роки (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Вихідні дані для розрахунку ефективності управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТИ» за 2018-2020 рр. та їх нормативні значення

Показники	2018	2019	2020	Нормативне значення
Ефективність управління необоротними активами				
коефіцієнт оновлення основних засобів	0,016	0,022	0,044	більше 0,1
коефіцієнт зносу	0,389	0,153	0,209	менше 0,5
коефіцієнт вибуття основних засобів	0,001	0,007	0,030	більше 0,1
коефіцієнт придатності основних засобів	0,611	0,847	0,791	більше 0,5
фондовіддача	1,021	1,136	1,232	зростання
коефіцієнт оборотності основних засобів	0,409	0,357	0,418	більше 0, збільшення
рентабельність основних засобів	-0,058	-0,031	-0,130	більше 0, збільшення
фондомісткість	0,979	0,881	0,812	зменшення
Ефективність управління оборотними активами				
коефіцієнт покриття	0,763	4,12	3,887	менше 0,5
коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,07	0,0003	0,001	більше 0,1
середній термін погашення кредиторської заборгованості	-37	-40	-40	більше 0, зменшення
коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	-9,86	-8,93	-9,11	більше 0, збільшення
середній термін погашення дебіторської заборгованості	162	224	217	більше 0, зменшення

Продовження таблиці 2.14

Показники	2018	2019	2020	Нормативне значення
коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,22	1,61	1,66	більше 0, збільшення
середній термін обертання запасів	58	54	47	більше 0, зменшення
коефіцієнт оборотності запасів	6,161	6,665	7,653	більше 0, збільшення
середній термін обертання оборотних активів	366,2	368,8	256,8	більше 0, зменшення
коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,983	0,976	1,402	більше 0, збільшення

Нормативні значення, що наведені у таблиці 2.14 не дозволяють нам більш детально охарактеризувати якість того чи іншого показника, тому потрібно навести шкалу розподілу значень коефіцієнтів-складових інтегрального показника ефективності управління активами підприємства, що була сформована на основі експертного методу враховуючи рекомендації фахівців та науковців в галузі фінансового аналізу (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Шкала розподілу значень коефіцієнтів-складових інтегрального показника ефективності управління активами підприємства

Показники	Бали		
	0	0,5	1
Ефективність управління необоротними активами			
коефіцієнт оновлення основних засобів	0-0,049	0,05-0,099	більше 0,1
коефіцієнт зносу	більше 0,5	0,41-0,5	0-0,4
коефіцієнт вибуття основних засобів	0-0,07	0,071-0,099	більше 0,1
коефіцієнт придатності основних засобів	0-0,29	0,3-0,49	більше 0,5
фондовіддача	зменшення в більш ніж 1 періоді	зменшення в 1 періоді	зростання
коефіцієнт оборотності основних засобів	менше 0	більше 0, зменшення	більше 0, зростання
рентабельність основних засобів	менше 0	більше 0, зменшення	більше 0, зростання
фондомісткість	зростання в більш ніж 1 періоді	зростання в 1 періоді	зменшення

Продовження таблиці 2.15

Ефективність управління оборотними активами			
коефіцієнт покриття	більше 0,71	0,51-0,7	менше 0,5
коефіцієнт маневреності власного капіталу	до 0,049	0,05-0,099	більше 0,1
середній термін погашення кредиторської заборгованості	менше 0	більше 0, збільшення	більше 0, зменшення
коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	менше 0	більше 0, зменшення	більше 0, збільшення
середній термін погашення дебіторської заборгованості	менше 0	більше 0, збільшення	більше 0, зменшення
коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	менше 0	більше 0, зменшення	більше 0, збільшення
середній термін обертання запасів	менше 0	більше 0, збільшення	більше 0, зменшення
коефіцієнт оборотності запасів	менше 0	більше 0, зменшення	більше 0, збільшення
середній термін обертання оборотних активів	менше 0	більше 0, збільшення	більше 0, зменшення
коефіцієнт оборотності оборотних активів	менше 0	більше 0, зменшення	більше 0, збільшення

Використовуючи шкалу наведену в таблиці 2.15 розрахуємо значення інтегральних показників ефективності управління оборотними активами, необоротними активами та активами в цілому (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Результати розрахунків інтегрального показника ефективності управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ»

Показники	2018	2019	2020
Ефективність управління необоротними активами			
коефіцієнт оновлення основних засобів	0	0	0
коефіцієнт зносу	1	1	1
коефіцієнт вибуття основних засобів	0	0	0
коефіцієнт придатності основних засобів	1	1	1
фондовіддача	1	1	0,5
коефіцієнт оборотності основних засобів	1	0,5	1
рентабельність основних засобів	0	0	0
фондомісткість	1	1	1
Ефективність управління оборотними активами			
коефіцієнт покриття	0	0	0

Продовження таблиці 2.16

Показники	2018	2019	2020
коефіцієнт маневреності власного капіталу	0	0	0
середній термін погашення кредиторської заборгованості	0	0	0
коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0	0	0
середній термін погашення дебіторської заборгованості	1	0,5	1
коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1	0,5	1
середній термін обертання запасів	1	1	1
коефіцієнт оборотності запасів	1	1	1
середній термін обертання оборотних активів	1	0,5	1
коефіцієнт оборотності оборотних активів	1	0,5	1
Інтегральний показник управління необоротними активами	0,625	0,563	0,563
Інтегральний показник управління оборотними активами	0,600	0,400	0,600
Загальний інтегральний показник управління активами	0,613	0,481	0,581

Дані розрахунків, наведених в таблиці 2.16, та значення шкали Харрінгтона, наведені у таблиці 1.2, дозволяють нам зробити наступні висновки:

– інтегральний показник управління необоротними активами відповідає діапазону 0,401-0,630, що характеризується якістю прийнятною до гранично допустимого рівня (рівень «задовільно»). Оскільки значення показника зменшилося у 2018-2019 рр., то політика управління необоротними активами потребує вдосконалення;

– інтегральний показник управління оборотними активами у 2018 та 2020 році також характеризується задовільним рівнем. У 2019 році спостерігалось суттєве падіння значення цього показника і він, навіть, був у діапазоні 0,301-0,400, що характеризується як граничний рівень, що свідчить про неефективне управління оборотними активами та таке, що наражає

підприємство на додатковий ризик;

– загальний інтегральний показник управління активами також характеризується задовільним рівнем, загрозливим є суттєве падіння показника в 2019 році та незначне його відновлення у 2020.

Все вищезазначене свідчить про необхідність впровадження заходів щодо покращення якості та ефективності управління активами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ».

Проведений аналіз ефективності управління активами необоротними та оборотними ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» дає можливість визначити «слабкі місця» в управлінні активами. Відповідно серед коефіцієнтів, що використовувалися для розрахунку інтегрального показника ефективності управління необоротними активами не відповідали нормативним наступні: коефіцієнт оновлення та вибуття основних засобів та рентабельність основних засобів. Серед коефіцієнтів, що використовувалися для розрахунку інтегрального показника ефективності управління оборотними активами не відповідали нормативним наступні: коефіцієнт покриття, коефіцієнт маневреності власного капіталу, середній термін погашення кредиторської заборгованості та коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.

Оскільки показники рентабельності, власного та позикового капіталів та кредиторської заборгованості виходять за рамки управління саме активами, то в рамках даної кваліфікаційної роботи ми не будемо пропонувати заходи щодо підвищення ефективності управління ними. Відповідно, на нашу думку, доцільним для ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» здійснити управління основними засобами (розробка заходів, що можуть допомогти збільшити обсяги оновлення основних засобів) та дебіторською заборгованістю (розробка заходів, спрямована на зменшення їх обсягу у майбутніх періодах).

Напрямами фінансування оновлення основних засобів підприємств можуть виступати або власні або залучені ресурси. Враховуючи значення

показників рентабельності та коефіцієнту покриття ми бачимо, що в підприємства не має внутрішніх джерел для фінансування оновлення основних засобів. Також важливим фактором, який негативно впливає на діяльність компанії і у 2021 році є втрата в 2014 році через воєнний конфлікт на Сході країни двох фабрик і наявність у підприємства значного обсягу кредитів, які були взяті під заставу втраченого майна. Хоча майно і було втрачено ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» зобов'язання за кредитами залишилися за підприємством і воно до сих пір змушене їх погашати. Ситуація, що склалася не дозволяє підприємству залучати нові кредити на фінансування нового обладнання.

Відповідно одним із доступних до управління напрямків серед активів підприємства є напрям управління дебіторською заборгованістю. Перш ніж зробити висновок про її надмірний рівень на ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» потрібно розрахувати який рівень дебіторської заборгованості є оптимальним і лише після цього робити рекомендації стосовно збільшення або зменшення даної статі.

Визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості доцільно розпочати із аналізу кредитної політики підприємства, що передбачає аналіз продажу товарів у кредит (дебіторська заборгованість). Для здійснення розрахунків використаємо наступні позначення: t – кредитний період і дебіторська заборгованість залежить від нього, $D(t)$. Виходячи з цього отримаємо:

$$D(t) = D_{max} - D_{max} \frac{k}{t}, \quad (2.1)$$

де $D(t)$ – дебіторська заборгованість, що залежить від періоду кредитування,

грн;

t – кредитний період, дні;

k – коефіцієнт пропорційності між зміною дебіторської заборгованості та зміною періоду кредитування.

Всі витрати, які пов'язані з формуванням та обслуговуванням дебіторської заборгованості залежать від суми боргу, відповідно їх можна визначити наступним чином:

$$E_D = D - k_D, \quad (2.2)$$

де E_D – витрати, які залежать від суми дебіторської заборгованості;

k_D – коефіцієнт пропорційності між зміною витрат та зміною дебіторської заборгованості на 1.

Витрати залежно від періоду кредитування розраховуються наступним чином:

$$E_t = t - k_t, \quad (2.3)$$

де E_t – витрати залежно від періоду кредитування;

k_t – коефіцієнт пропорційності між зміною витрат та зміною кредитного періоду на 1

Визначивши основні тенденції впливу, можна встановити кумулятивний ефект або зміну прибутку до оподаткування:

$$\Delta P = P - E_D - E_t = D_{\max} \left(1 - \frac{k}{t}\right) \times \frac{p_1}{p_2} - D_{\max} \left(1 - \frac{k}{t}\right) \times k_D - t \times k_t, \quad (2.4)$$

де ΔP – зміна прибутку до оподаткування, грн.;

P – валовий прибуток, грн.

Далі потрібно знайти точку максимізації результуючої функції відносно параметра t .

Оскільки функція досягає свого максимуму, коли її похідна дорівнює 0, то ми знаходимо похідну функції за формулою 2.4 і прирівнюємо її до 0. Отже, отримуємо наступну формулу:

$$t_{opt} = \sqrt{\frac{kD_{max}\left(\frac{p_2}{p_1 k_D}\right)}{k_t}}, \quad (2.5)$$

де t_{opt} – оптимальний розмір боргу (дебіторської заборгованості).

$$D(t_{opt}) = D_{max}\left(1 - \frac{k}{t_{opt}}\right), \quad (2.6)$$

де $D(t_{opt})$ – оптимальний розмір дебіторської заборгованості.

На основі наведених формул здійсимо розрахунок оптимального розміру дебіторської заборгованості підприємства: максимальна сума дебіторської заборгованості, прийнятої на підприємстві, становить 499416,34 тис. грн. $\left(\frac{497735}{1 - \frac{1,229}{365}} = 499416,34\right)$, коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду та зміною дебіторської заборгованості – 1,229 $\left(\frac{(497735 - 544060)}{(544060 - 506361)} = 1,229\right)$, націнка за торговий кредит – 10%, витрати залежно від суми дебіторської заборгованості – 0,503 $(1,229 - 0,726 = 0,503)$, витрати залежно від кредитного періоду 0,726 $(1,229 + \sqrt{\frac{1,229^2 - 4 * 1 * 0,365}{2 * 1}} =$

0,726). Формули розрахунків зазначених коефіцієнтів та максимального розміру дебіторської заборгованості наведені у додатку В.

Таким чином, згідно з формулою 2.5

$$t_{\text{opt}} = \sqrt{\frac{1,229 \times 499416,34 \times (252105,5 / 717670) \times 0,503}{0,726}} = 386 \text{ днів}$$

$$D_{\text{opt}} = 499416,34 \times \left(1 - \frac{1,229}{386,279}\right) = 497827,6 \text{ тис. грн.}$$

Отже, розрахунок показав, що за даних умов оптимальний період надання товарної позики є 386 днів, а оптимальна сума дебіторської заборгованості – 497827,6 тис. грн. Відповідно до цих розрахунків ми бачимо, що ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» станом на 2020 рік має суму дебіторської заборгованості трохи меншу за оптимальну (дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги у 2020 році складає 497735 тис. грн.). Тобто для підприємства необхідним є утримання розміру дебіторської заборгованості і в майбутньому на рівні близькому до оптимального. Але при цьому потрібно розуміти, що обсяг оптимальної дебіторської заборгованості є змінним значенням, оскільки він залежить від багатьох факторів і його потрібно перераховувати підприємству щорічно.

Розрахунок оптимального рівня дебіторської заборгованості сам по собі не дозволяє здійснити висновки про стан управління дебіторською, тому доцільно ще здійснити аналіз руху дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, особливо враховуючи той факт, що підприємство має значні проблеми із коефіцієнтом оборотності кредиторської заборгованості та строком її погашення.

Управління рухом кредиторської заборгованості полягає у встановленні таких договірних відносин з постачальниками, які ставлять терміни та розмір виплат підприємством своїх боргів в залежність від надходження коштів від покупців. Отже, на практиці мова йде про одночасне

управління рухом як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. Практичне здійснення такого управління передбачає наявність інформації про реальний стан дебіторської та кредиторської заборгованості та їх обороту. Зрештою, все це дозволяє нам відповісти на питання, чи оптимальною є політика управління дебіторською заборгованістю на досліджуваному підприємстві.

Таким чином, проаналізуємо рух коштів дебіторської та кредиторської заборгованостей у ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2020 рік. На основі поданих звітних даних підприємства можна визначити показники, що характеризують рух дебіторської та кредиторської заборгованості.

Одноденний дохід від продажу склав 2445,25 тис. грн. (892516/365). Відповідна дебіторська заборгованість дорівнює 497735 тис. грн. Отже, середній оборот дебіторської заборгованості в результаті договірних умов розрахунків з клієнтами становить 204 дні ($497735 / 2445,25 = 203,55$).

Одноденні витрати на реалізовану продукцію – 1966,22 тис. грн. (717670/365), кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги склала 70691 тис. грн. Отже, середній оборот кредиторської заборгованості відображає умови розрахунків з постачальниками, дорівнює – 36 днів ($70691 / 1966,22 = 35,95$).

Таким чином, якщо умови розрахунків не порушуються, то кожні 204 дні акціонерне товариство отримує від покупців готівку в сумі 497735 тис. грн., А кожні 36 днів сплачує кредиторську заборгованість у сумі 70691 тис. грн. Отже, ми можемо відстежувати рух виплат боржників та кредиторам та стан коштів на кожен дату виплати боржниками та виплат кредиторам. У той же час можна оцінити, чи створюють існуючі умови розрахунку за кредиторською та дебіторською заборгованістю брак коштів в обігу або сприяють появі вільних коштів обігу, визначити залишки дебіторської та кредиторської заборгованості на кінець періоду та здійснити оцінку загального впливу умов розрахунку на фінансовий стан підприємства. Зрештою, оцінка всього вищезазначеного дає змогу приймати рішення про

зміну умов розрахунків з покупцями та постачальниками в межах наявних можливостей. У таблиці 2.17 наведено грошовий потік під впливом розрахунків з покупцями та постачальниками на існуючих умовах у ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» у 2020 році.

Таким чином, за наявних умов розрахунків із дебіторами та кредиторами ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» не завжди має кошти для здійснення своєчасних розрахунків із кредиторами. Ситуація, що склалася є свідченням необхідності перегляду підприємством політики управління дебіторською заборгованістю з метою збереження рентабельної діяльності підприємства і його платоспроможності.

Таблиця 2.17 – Грошові потоки за розрахунками за кредиторською та дебіторською заборгованістю ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2020 рік

День здійснення розрахунків	Сума надходжень за дебіторською заборгованістю	Сума платежів за кредиторською заборгованістю	Вільні кошти в обороті (+), нестача коштів в обороті (-)
36		70691	-70691
72		70691	-141382
108		70691	-212073
144		70691	-282764
180		70691	-353455
204	497735		144280
216		70691	73589
252		70691	2898
288		70691	-67793
324		70691	-138484
360		70691	-209175

Результати розрахунку показують, що відносини підприємства з боржниками та кредиторами, за тими умовами, що існували на кінець 2020 року, є не сприятливими для підприємства, оскільки в обороті відсутні вільні кошти.

Розглянемо, які існують методи рефінансування дебіторської заборгованості. З метою збільшення надходження коштів до підприємства від дебіторської заборгованості доцільно змінити існуючу систему договірних

відносин з покупцями, застосовуючи гнучкі умови та форми оплати, які включають:

- передоплату, на яку встановлена мінімальна ціна продажу;
- частковий авансовий платіж (з частковим продажем у кредит):
- передача на продаж, передбачає збереження права власності на товар за підприємством до здійснення розрахунків;
- банківська гарантія, що передбачає відшкодування банком суми боргу у разі невиконання боржником своїх зобов'язань;
- застосування системи гнучких цін залежно від показників, наприклад, від індексу цін або інфляції до курсу долара США (гнучка ціна захищає підприємство від інфляційних втрат та втрат на курсовій різниці);
- застосування знижок при оплаті товарів протягом відповідного періоду.

Крім того, оскільки ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» не вистачає коштів, отриманих від дебіторів на погашення своїх зобов'язань перед кредиторами, то підприємство буде змушено залучати позикові фінансові ресурси, що призведе до додаткових фінансових втрат. В такому випадку доцільним є порівняння фінансових втрат від двох альтернативних операцій: продаж товару зі знижкою в 5 % в тому випадку, якщо клієнт оплатить товар в перші 30 днів та отримання кредиту овердрафт на покриття тимчасової нестачі власних оборотних коштів (в результаті невчасного погашення або непогашення взагалі дебіторами своїх боргів). Результати розрахунків наведені у таблиці 2.18.

У разі, якщо ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» діятиме за схемою 5% знижки за оплату в перші 30 днів, середня інфляція складає 1 % на місяць, середні банківські відсотки за позикою овердрафт становитимуть 30 %, а рентабельність альтернативного капіталу інвестиції становитимуть 6 %, то визначимо фінансовий результат від продажів за схемою 5% знижки за оплату в перші 30 днів та отриманням короткострокового кредиту з метою їх порівняння щодо ефективності отриманих результатів (табл. 2.18).

Розрахунки наведені у таблиці 2.18 свідчать, що для підприємства вигіднішим є продаж товарів без знижки із залученням кредиту овердрафт для поповнення власних оборотних активів. Таке вигода складає 25 грн. на кожні 1000 грн. Але все ж таки підприємству вигідніше використовувати продаж зі знижкою, оскільки отримані від дебіторів кошти знову можна направляти у виробництво товарів, тим самим збільшуючи обсяг виробництва та продажу товарів. Тому підприємству доцільно переглянути умови співпраці із своїми дебіторами.

Управляти дебіторською заборгованістю також можна шляхом продажу боргу (факторингу).

Таблиця 2.18 – Порівняння фінансового результату від продажів за схемою 5% знижки за оплату в перші 30 днів та отриманням короткострокового кредитку

Показники	Надання знижки покупцям	Отримання кредиту
Індекс цін	1,01	1,01
Коефіцієнт дисконтування	0,99	0,99
Втрати від надання знижки з кожної 1000 грн	50	-
Втрати від інфляції	-	$1000-1000*0,99=10$
Втрачена вигода від альтернативного вкладення капіталу, грн	$1000*0,06/12*0,99=4,95$	$1000*0,06/12*0,99=4,95$
Оплата відсотків, грн	-	$1000*0,3/12=25$
Фінансовий результат, грн	$1000-50-4,95=945,05$	$1000+25+4,95=1029,95$
Фінансові втрати від операції, грн	54,95	29,95

Проаналізувавши рух дебіторської та кредиторської заборгованості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» за 2020 рік, ми виявили наявність суттєвих розбіжностей в надходженні грошових коштів (терміни погашення

кредиторської та дебіторської заборгованості не співпали). Наявні диспропорції можливо усунути за допомогою факторингу.

З'ясувалося, що термін обігу дебіторської заборгованості в 2020 році склав 204 дні, а кредиторської заборгованості лише 36 днів. Оскільки термін оборотності кредиторської заборгованості менший на 168 днів, то підприємство може отримати кошти швидше за рахунок здійснення продажу дебіторської заборгованості, а саме через факторинг.

Ставка за факторингом становить від 13 до 21%, в залежності від виду послуг та ризикованості операції для фактора. Для розрахунку візьмемо середню ставку – 17%. Середній термін здійснення розрахунків з покупцем – 10 днів (+5 днів на оформлення документів). Комісія банку за факторингові послуги становить від 1,5 до 3%, для нашого випадку 2%.

Сума рахунків-фактур 12199,39 тис. грн. ($497735 \text{ тис. грн.} / 204 \text{ дні} * 5 \text{ днів}$). Вартість факторингу складається з плати за кредит та комісії, тобто:

- відсотки за кредитом 56,82 тис. грн ($12199,39 * 0,17 * 10/365$);
- комісійна винагорода фактора 243,98 тис. грн. ($12199,39 * 0,02$).

Таким чином, плата за факторинг становитиме 300,8 тис. грн., що складає лише 0,03 % від чистого доходу компанії.

Отже, найбільш ефективним заходом скорочення дебіторської заборгованості ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» є впровадження схеми роботи із дебіторами, що є поширеною у європейських країнах. Схема передбачає отримання знижки 5 % у разі сплати за товар в перші 30 днів після укладання угоди про покупку товару.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» не характеризується високим рівнем ефективності управління активами підприємства. Частково це пов'язано із об'єктивними факторами: втрата виробничих потужностей підприємством, наявність значного кредитного навантаження, складність із оновленням основних фондів, збитковість діяльності тощо. Але є фактори, наприклад, стан дебіторської заборгованості та співвідношення умов оплати дебіторської та

кредиторської заборгованості, які можливо змінити в короткостроковому періоді, навіть не зважаючи на наявні в країні умови господарювання. Відповідні зміни надання дебіторської заборгованості допоможуть підприємству збільшити обсяг власних наявних оборотних коштів, допоможуть збільшити обсяги виробництва і позитивно вплинуть на рентабельність діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження ми дійшли таких висновків.

1. Активи є контрольованими економічними ресурсами підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які сформовані внаслідок інвестованого в них капіталу, у вартісному вираженні відображуються в балансі та використовуються в господарській діяльності з метою отримання економічних вигід.

До критеріїв класифікації активів для забезпечення ефективного управління ними слід віднести: форму функціонування, характер участі в господарському процесі, вид діяльності, характер володіння, ступінь ліквідності активів, ризик та ціну залучення активів.

2. Структурними складовими системи управління активами підприємства є управління необоротними активами, оборотними активами; грошовими коштами, виробничими запасами та дебіторською заборгованістю, а їх поділ на два блоки – оборотні та необоротні – є найбільш доцільним з точки зору відповідності структурі фінансової звітності підприємства, зокрема Балансу (Звіту про фінансовий стан), та відображає участь активів у процесі здійснення господарської діяльності. Головною метою ефективного управління активами є забезпечення прибутковості, стабільного розвитку та конкурентоспроможності підприємства шляхом раціонального використання всіх видів активів, для реалізації якої необхідно вирішення побудованого розподілу завдань ефективного управління оборотними та необоротними активами.

3. Аналіз ефективності управління активами передбачає здійснення її комплексної оцінки, за результатами якої можна визначити ефективність управління активами та вчасно відкоригувати політику управління підприємством. Процес оцінки ефективності управління активами в межах підприємства здійснюється в логічній послідовності й містить шість етапів:

аналіз стану управління активами; визначення ефективності управління активами; аналіз результатів розрахунку показників ефективності управління активами; аналіз чинників, які вплинули на результат аналізу ефективності управління активами; надання рекомендацій щодо вдосконалення аналізу та підвищення ефективності управління активами підприємства; контроль за виконанням рекомендацій.

4. Проведений аналіз фінансового стану ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» показав, що підприємство характеризується нестійким фінансовим станом: низький рівень фінансової стійкості та ступінь оновлення основних засобів, скорочення показників валюти балансу, оборотних, необоротних активів та власного капіталу, наявність збитків протягом досліджуваного періоду. Така ситуація є ризикованою для підприємства та вимагає проведення додаткового аналізу активів підприємства та ефективності управління ними.

5. Аналіз необоротних активів підприємства показав наступне: для ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» характерним є суттєве їх скорочення. Таке скорочення за період склало 344062 тис. грн. або 25,33 %. До статей необоротних активів, які мали найбільше скорочення за 2016-2020 рр. відносяться основні засоби (скоротилися на 32,91 %), нематеріальні активи (скоротилися на 37,45 %) та незавершені капітальні інвестиції (скоротилися на 100 %). Зростання було характерним лише для однієї статті необоротних активів – відстрочені податкові активи, які зросли на 54,9 %. Найбільшою групою в структурі необоротних активів є основні засоби, що відповідає структурі необоротних активів виробничих підприємств. Протягом 2018-2020 років надходження нових основних засобів переважало над вибуттям, що є свідченням проведення підприємством політики, спрямованої на оновлення своїх виробничих потужностей.

6. Аналіз оборотних активів показав, що для таких активів також характерним є скорочення обсягу. За 2016-2020 рр. їх обсяг зменшився на 418762 тис грн або на 40,34 %. Таке скорочення обумовлено тим, що

підприємство втратило частину своїх виробничих потужностей, що розташовані на непідконтрольних Україні територіях. найбільшою складовою оборотних активів за питомою вагою у 2016-2018 рр. були поточні фінансові інвестиції, питома вага яких складала понад 40 %. Починаючи з 2019 року поточні фінансові інвестиції зникли з балансу підприємства і найбільшою за питомою вагою статтею стала дебіторська заборгованість – близько 85 %. Що стосується запасів підприємства, то не дивлячись на їх зменшення у абсолютному виразі, їх частка в структурі оборотних активів залишилася незмінною – близько 15 %.

7. Проведений інтегральний аналіз ефективності управління активами підприємства показав наступне:

– інтегральний показник управління необоротними активами відповідає діапазону 0,401-0,630, що характеризується якістю прийнятною до гранично допустимого рівня (рівень «задовільно»). Оскільки значення показника зменшилося у 2018-2019 рр., то політика управління необоротними активами потребує вдосконалення;

– інтегральний показник управління оборотними активами у 2018 та 2020 році також характеризується задовільним рівнем. У 2019 році спостерігалось суттєве значення цього показника і він, навіть, був у діапазоні 0,301-0,400, що характеризується як граничний рівень, що свідчить про неефективне управління оборотними активами та таке, що наражає підприємство на додатковий ризик;

– загальний інтегральний показник управління активами також характеризується задовільним рівнем, загрозливим є суттєве падіння показника в 2019 році та незначне його відновлення у 2020.

8. Одним із доступних до управління напрямків серед активів підприємства було обрано напрям управління дебіторською заборгованістю. Було розраховано оптимальний обсяг дебіторської заборгованості, яка склала 497827,6 тис. грн. ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» станом на 2020 рік має суму дебіторської заборгованості трохи меншу за оптимальну

(дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги у 2020 році складає 497735 тис. грн.). Тобто для підприємства необхідним є утримання розміру дебіторської заборгованості і в майбутньому на рівні близькому до оптимального.

Також було проведено аналіз руху коштів дебіторської та кредиторської заборгованостей, який показав що відносини підприємства з боржниками та кредиторами, за тими умовами, що існували на кінець 2020 року, є не сприятливими для підприємства, оскільки в обороті відсутні вільні кошти. Ситуація, що склалася є свідченням необхідності перегляду підприємством політики управління дебіторською заборгованістю з метою збереження рентабельної діяльності підприємства і його платоспроможності.

У якості варіанту перегляду відносин із дебіторами була запропонована схема розрахунків, за якої клієнт отримує знижку 5 % при здійсненні розрахунків за товари протягом перших 30 днів. Було отримано висновок, що підприємству вигідніше використовувати продаж зі знижкою, оскільки отримані від дебіторів кошти знову можна направляти у виробництво товарів, тим самим збільшуючи обсяг виробництва та продажу товарів. Тому підприємству доцільно переглянути умови співпраці із своїми дебіторами.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що ПАТ «Виробниче об'єднання «КОНТІ» не характеризується високим рівнем ефективності управління активами підприємства. Частково це пов'язано із об'єктивними факторами: втрата виробничих потужностей підприємством, наявність значного кредитного навантаження, складність із оновленням основних фондів, збитковість діяльності тощо. Але є фактори, наприклад, стан дебіторської заборгованості та співвідношення умов оплати дебіторської та кредиторської заборгованості, які можливо змінити в короткостроковому періоді, навіть не зважаючи на наявні в країні умови господарювання. Відповідні зміни надання дебіторської заборгованості допоможуть підприємству збільшити обсяг власних наявних оборотних коштів,

допоможуть збільшити обсяги виробництва і позитивно вплинуть на рентабельність діяльності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бланк І.А. Управління активами. Київ: Ніка-Центр, 2000. - 720 с.
2. Бланк І.А. Управління прибутком. К.: Ніка-Центр, 1998. - 544 с.
3. Бреславцева Н.А., Ткач В.І., Кузьменко В.А. Балансознавство: навчальний посібник. М.: Видавництво Пріор, 2001. - 160 с.
4. Вечканов Г.С., Коротка економічна енциклопедія. СПб.: ТОВ ТК Петрополіс, 1998. 509 с.
5. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» від 16.07.1999р. №996-XIV.
6. Ковальов В.В. Введення у фінансовий менеджмент: Підручник. М.: Фінанси та статистика, 2000. 768 с.
7. Лозовський Л.Ш., Райзберг Б.А., Ратновський А.А. Універсальний бізнес-словник. М.ІНФРА-М, 1999. 640 с.
8. Новіков В.А. Практична ринкова економіка. Тлумачення 4000 термінів: словник, М: московський психолого-соціальний інститут, 1999. 376 с.
9. Оцінка бізнесу: Підручник/За ред. Брязновий А.Г. Федотової М.А. М.: Фінанси та статистика, 2001. - 512 с.
10. Річард Кох. Менеджмент та фінанси: від А до Я/Пер. з англ. В. Шевцова. СПб.: Пітер, 1999. 496 с.
11. Савицька О.В. Аналіз активів підприємства. Аналіз господарську діяльність підприємства, 1999. З. 438-441.
12. Тлумачний економічний та фінансовий словник: фр., рос., англ., нім., ісп. термінологія: У 2 т.: [Пер. з фр.] / Ів Бернар, Жан-Клод Коллі; За заг. ред. Л.В. Степанова; ред. В.Б. Рибаків. М.: Міжнародні відносини, 1997. 759 с.
13. Чебанова Н.В. Комплексний підхід до системи стратегічного управління активами підприємств залізничного комплексу. Х.: УкрДАЗТ, 2009. 305 с.
14. Вареник В. М., Євтушенко Я. С. Діагностичний аналіз ефективності управління активами підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та

управління. 2018. Вип. 1. С. 117–122.

15. Лютик Т. В. Функція бажаності Харрінгтона як інструмент інтегральної оцінки інноваційної та науково-технологічної складових економічного потенціалу. Історія науки і біографістика. 2016. № 4. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2016-4/09.pdf>

16. Нагорний Є. О. Система управління активами як релевантний чинник ефективного розвитку підприємства. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». 2014. Вип. 11. С. 223–232.

17. Олійник Т. О., Мірошніченко О. В. Основні напрями підвищення ефективності управління активами. Інвестиції практика та досвід. Серія «Економічна наука». 2014. № 21. С. 73–77.

18. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 488 с.

19. Причепя І. В., Кравець Н. В. Теоретичні засади управління активами підприємства. Економічний простір. 2012. № 60. С. 249–257.

20. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук І. О. Школьник та канд. екон. наук В. М. Кремень. Суми, 2014. 427 с.

21. Чемчикаленко Р. А., Майорода О. Є., Люткіна А. В. Оцінка ефективності управління активами та пасивами підприємства. Економіка і суспільство. Серія «Гроші, фінанси і кредит». 2017. Вип. № 11. С. 485–489.

22. Кремень О. І., Мосійчук Р. Л., Кремень В. М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. Бізнесінформ, 2020. № 8. С. 202-210.

23. Рябикіна Н. І., Чумаченко Д. Г. Напрями удосконалення управління оборотними активами суб'єкта підприємницької діяльності. Актуальні економіко-правові, соціальні та екологічні аспекти розвитку промисловості та суспільства: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (1–31 березня 2020 року). Кривий Ріг, 2020. С. 33–36.

24. Сикора І. Особливості методики оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах. *Бухгалтерський облік й аудит*. 2004. № 9. С. 13-19.

25. Серік Ю. В. Управління оборотними активами підприємства. *Економіка і управління*. 2013. №4. С. 69-75.
26. Сорока Р. С. Обіговий капітал: генезис, сутність та функції. *Науковий вісник НЛТУ України*. Львів НЛТУ України. 2007. Вип. 17.2. С. 213-220.
27. Стратійчук В. Стратегічне управління оборотними активами підприємств торгівлі. *Вісник КНТЕУ*. Підприємництво. 2019. № 5. С. 59-74.
28. Таратута Л. В. Управління поточною дебіторською заборгованістю в умовах кризи. *Сталий розвиток економіки*. 2011. №4. С. 220-228.
29. Тютюнник С. В. Факторний аналіз показників оборотності оборотних активів. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством: Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Частина 2 (м. Полтава, 23 квітня 2019 року). Полтава, 2019. С. 233-236.
30. Філатова З. В. Напрямки формування системи управління оборотними активами підприємства. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 29. С. 330-335.
31. Фурса Т. П. Концептуальні засади управління оборотними активами підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 1(2). С. 184-187.
32. Хаустова І. Є. Актуальні проблеми управління оборотними активами підприємства. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2018. № 19 (1295). С. 64-67.
33. Хохлов М. П. Теоретична сутність оборотного капіталу підприємства. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/71.pdf.
34. Чобіток В. І., Пятилокотова К. С. Управління оборотними активами підприємства: теоретичний аспект. URL: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Vetp/2013_41/13cvieic.pdf.
35. Чорнобривець М. М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства. URL: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2013/23_13/241_Czor.pdf.

36. Чухно, І. С. Визначення економічної сутності поняття «оборотні активи підприємства». *Регіональна економіка*. 2008. № 6. С. 62-69.
37. Мазуркевич І. О. Оцінка ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 2 (57). С. 91–93.
38. Пашнюк Л. О. Джерела фінансування оновлення основних фондів та напрями їх вдосконалення. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 9. С. 46-50.
39. Романенко М. А. Ефективність використання основних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення. *Держава та регіони*, 2019 . №3. С.318-321.
40. Хом'як Р. Л. Необоротні активи: сутність та їх класифікація. *Науковий вісник НЛТУ*. 2016. Вип. 16.6 С. 184–187.
41. Череп А. В. Ефективність використання основних фондів. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2014. №6. С. 214-217.
42. Швець В. Необоротні активи в системі кругообороту капіталу підприємства. *Економіка*. 2018. № 118. С. 53- 55.

ДОДАТОК А

КЛАСИФІКАЦІЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Таблиця А.1 – Класифікація активів підприємства

Критерій класифікації	Вид активів
За формою функціонування	Матеріальні – активи підприємства, які мають матеріально-речову форму та грошову вартість
	Нематеріальні – немонетарні активи підприємства, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані й утримуються з метою використання для виробництва, торгівлі, з адміністративною метою або надання в оренду іншим особам і приносять економічні вигоди
	Фінансові – активи підприємства у формі готівкових коштів та інших фінансових інструментів
	Біологічні – активи у формі тварин або рослин, які в процесі біологічних перетворень здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди
За характером участі в господарському процесі	Оборотні активи – грошові кошти та їхні еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців з дати балансу (запаси, біологічні активи, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, інші оборотні активи)
	Необоротні активи – всі активи, що не є оборотними, тобто активи, призначені для реалізації або споживання протягом більше операційного циклу чи 12 місяців з дати балансу (нематеріальні активи, основні засоби, незавершені капітальні інвестиції, інвестиційна нерухомість, довгострокові біологічні активи та фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, інші необоротні активи)
	Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття – активи, готові до продажу в їх теперішньому стані за звичайних умов протягом року з дати їх визнання такими, у яких економічні вигоди очікуються від їх продажу, а не від їх використання за призначенням
За видами діяльності	Операційні активи – використовуються в операційній діяльності підприємства з метою отримання операційного прибутку
	Інвестиційні – активи, які присутні в інвестиційній діяльності з метою отримання інвестиційного прибутку
За характером володіння	Власні – активи (майнові цінності підприємства), залучені ним для здійснення, знаходяться в постійному його володінні та відображуються в складі балансу
	Залучені – орендовані активи (майнові цінності, залучені ним для здійснення господарської діяльності на правах оренди) та безоплатно отримані активи (майнові цінності, передані підприємству для тимчасового господарського використання на безоплатній основі іншими суб'єктами господарювання)
За ступенем ліквідності активів	Абсолютно ліквідні – активи, які не потребують реалізації (грошові активи в національній та іноземній валюті)
	Високоліквідні – активи, які можуть бути швидко конвертовані в грошову форму (як правило, на строк до 1 місяця) без втрат своєї поточної ринкової вартості з метою своєчасного забезпечення платежів за поточними фінансовими зобов'язаннями
	Середньоліквідні – це активи в усіх формах дебіторської заборгованості, крім короткострокової та безнадійної, запаси готової продукції для реалізації
	Малоліквідні – активи, які можуть бути конвертовані в грошову форму без втрат своєї поточної ринкової вартості лише впродовж значного періоду часу (від півроку і більше)
	Неліквідні – такі види активів, які самостійно не можуть бути реалізовані
За ризиком залучення активів	З високим рівнем ризику – активи, що потребують додаткових заходів страхування ризику

	З нормальним рівнем ризику – активи, що мають ризик, однак у межах існуючих систем управління підприємство здатне подолати його вплив
	З низьким рівнем ризику – активи, від використання яких зростає ризик, який суттєвого впливу на результат роботи підприємства не здійснює
	З критичним рівнем ризику – активи, використання яких призводить до втрат
	Безризикові – активи, застосування яких не змінює ступінь ризику діяльності
	Ефективні – активи, які не забезпечують прямого ефекту від додаткового залучення активів, однак підвищують ефекти та ефективність експлуатації вже наявних активів, часто виступаючи стимулятором ефективного управління
	Оптимальні – активи, що підвищують ефекти від експлуатації, забезпечують розширення виробництва та прибутковість підприємства
	Нейтральні – активи, що забезпечують можливість експлуатувати наявні активи з попереднім рівнем ефективності, але без залучення яких підприємство неспроможне продовжити господарську діяльність
	Регресивні – надають можливість у короткостроковому періоді підтримувати забезпечення активами, без яких функціонування підприємства неможливе, однак у перспективі призводить до зниження ефектів та господарських втрат
	Критичні – активи, що забезпечують підтримання господарських операцій, однак зміни ринкової кон'юнктури можуть призвести до банкрутства підприємства